

Beste leden en sympathisanten

In 2016 vieren wij een dubbel zilveren jubileum: 25 jaar openstelling van het museum en de 25ste uitgave van de Nieuwsbrief. Bij de eerste gebeurtenis past een bescheiden maar toch fiere terugblik die u aantreft op p. 4. De tweede, deze Nieuwsbrief dus, informeert niet alleen over de jaarlijkse activiteiten; hij nodigt ook, uitdrukkelijker dan gewoonlijk, uit tot een kennisverdieping in leven en werk van René De Clercq.

Kennisverdieping over de oorlogsvluchteling René De Clercq, die in 1914 naar Nederland emigreerde en er zich perfect integreerde, vindt u beslist in de volledige rede die Rik Van Cauwelaert op 12 juni bij de herdenking van Renés dood aan diens graf uitsprak: een belichting van verscheidene nieuwe feiten en standpunten (p. 8). Een diepzinnige verhandeling over De Clercqs Bijbelverhaal Kain, waarin een vergelijking met Kain van Byron, kunnen geïnteresseerden gratis bekomen (p. 11). De bijdrage van ons bestuurslid Armand Deknudt over Het Rootland (p. 12) geeft inzicht in de intrige en de personages ervan. Verder in de Nieuwsbrief vindt u een korte inhoud van een essay, waarin De Clercqs handel en wandel in het jaar 1916 behandeld wordt. Het vernoemde essay is getiteld: René De Clercq blaast De Noodhoorn. Aan een aantal onder u wordt dit meteen samen met deze brief bezorgd. Geïnteresseerden kunnen het gratis bekomen op aanvraag (p. 31). Nog meer realia en interessante nieuwtjes zoals een brief van een leerling over leraar De Clercq vervolledigen deze Nieuwsbrief.

De conclusie hiervan, beste sympathisanten, is overduidelijk: wij kunnen de in de vorige paragraaf opgesomde realisaties en de andere activiteiten die u verder in deze brief kunt lezen, slechts realiseren dankzij jullie steun. Jullie zijn onze trouwe financiële supporters op wie we realistische verwachtingen blijven koesteren om in dezelfde geest te kunnen verder werken. Onze oprechte en hartelijke dank ervoor.

**Lid wordt u vanaf 10 euro
erelid vanaf 15 euro en beschermend lid vanaf 25 euro**
BE49.4635.1470.1171 – KREDBEBB – René De Clercqgenootschap Deerlijk

ACTIVITEITENKALENDER 2016

Donderdag 28 januari: Gedichtendag

In de scholen, bibliotheek, gemeentediensten en enkele winkels worden gratis posters met het gedicht 'Mijn Moeder' van René De Clercq verspreid.

Vrijdag 26 februari: 24ste Vlaamse Zangavond om 20 uur in o.c. d'leffe

Onder leiding van Egied Vandommele zingen wij samen mooie Vlaamse liederen. De samenzang wordt begeleid door een gelegenhedsorkest en ondersteund door drie koren. Toegang + zangboekje + drankje: 5 euro. Iedereen welkom. Breng vrienden en familie mee!

Dinsdag 22 maart: 14de Nacht van de Geschiedenis om 20 uur in o.c. d'leffe

Digitale projectie van oude filmpjes op groot scherm over het reilen en zeilen van de gemeente. Organisatie: Davidsfonds i.s.m. de Heemkring Dorp en Toren en het René De Clercqgenootschap.

Zondag 24 april: evocatie 'familiale rituelen' van 10 tot 18 uur in het museum

Dit jaar is het thema van de zestiende Erfgoeddag 'Rituelen'. Het hele leven is doorspekt met grote en kleine rituelen. In het museum organiseert de gemeentelijke werkgroep Erfgoed een evocatie over 'familiale rituelen' die u naar de jaren 1800 zullen terugbrengen.

Van zondag 24 april (Erfgoeddag) tot 30 oktober is het museum elke zondag open

Niet alleen elke zondag van 14.30 tot 18 uur, maar ook elke dag kunt u, na afspraak, het museum bezoeken (tel. 056/72.86.70 of dhaluin.dekeyser@telenet.be). U beleeft met een gids-verteller een hele brok boeiende geschiedenis. In dat huis, gebouwd in 1790, gaat u 200 jaar terug in de tijd. Naar een tijd zonder elektriciteit of modern comfort. U gelooft uw eigen ogen niet of denkt vol nostalgie aan uw prille kinderjaren.

Zondag 12 juni: René De Clercqherdenking om 19 uur aan zijn graf

Elk jaar, op De Clercqs sterfdag van 12 juni (1932) organiseert IC Dien, i.s.m. het René De Clercqgenootschap, aan Renés graf een plechtigheid. Klara-producer Jean-Pierre Rondas houdt een toespraak gevolgd door voordracht, samenzang en bloemenhulde.

Zondag 19 juni: Midzomermarkt. Viering 25 jaar museum.

Op zondag 19 juni is het feest in het hele centrum van Deerlijk en zijn alle vrijwilligers in de weer. Het René De Clercqhuis wordt opnieuw wat het vroeger ooit was: 'Estaminet Het Damberd'.

Van 26 juni tot 30 oktober: elke zondagnamiddag boekenmarkt in het museum

U kunt er zeldzame mooie boeken, elpees en video's kopen voor een prikje.

In september: vertelwandeling voor de vierde leerjaren

Naar jaarlijkse gewoonte organiseren wij in de maand september rondleidingen voor het vierde leerjaar. We behandelen de plaatselijke geschiedenis (kerk en retabel, Deerlijks drie Groten, standbeelden, De Clercqmuseum, merkwaardige gebouwen, enz.).

In november: verteltheater voor de derde kleuterklasjes

Elke schooldag in november spelen wij, in het museum, voor de kleuters van de derde kleuterklasjes het verteltheater: *Hoe leefden onze (over)grootouders?* Dit doen we voor alle scholen van de regio en met succes: reeds 624 opvoeringen!

24ste VLAAMSE ZANGAVOND

Rond de piano van René De Clercq

SAMENZANG: Laat ons beginnen, Studentelied, Daarbij die molen, Zeven anjers, zeven rozen, Twee kleine Italianen, Een hutje op de hei, Wie herbracht hier de rust, Marina, Boer Bavo, Tineke van Heule, Hemelhuis, Klompenliedeke, De Gilde viert, Korenbloemenblauw, Ik hou van u, Twee ogen zo blauw, Zilverdraden tussen goud, 'k Kwam lestmael door een groene wei, Over 25 jaar, Wat zal zijn, zal zijn, Als in de mei, Ik ben in Parijs geweest, Heimwee naar huis, Vlaanderen, mijn land, Lied der Vlamingen.

KOORZANGEN: Diogenes: Voltakoor Deerlijk, Klein moederke, Laat ons een bloem: Bekaerts Notenclub Zwevegem, Jan en Annemie, O Dorothea: Koninklijk Parochiaal Zangkoor Sint-Lodewijk.

SOLO'S: Wederzien: Wim Vancauwenberghe, De tango van het blote kontje: Egied Vandommele.

VOORDRACHT: Ik kan u niet vergeten, De angst, Gent, Rood pioeneke: Annelien Verhelst. Naar Frankrijk, Elk ziet de wereld, Ik ben van de buiten: Francis Deknudt.

BEGELEIDING: Didier Debels (piano), Jeanno Defrenne (dwarsfluit), Paul Tuts (gitaar), Johan Vlaeminck (slagwerk).

DIRIGENT: Egied Vandommele

**vrijdag 26 februari 2016 om 20 uur
o.c. d'lefte, Hoogstraat 122, Deerlijk
toegang + zangboekje + drankje: 5 euro**

De Clercq musicert ten huize Pieck. Zijn vriendin Ria Vervoort, de groot tante van Gert Verhulst, speelt piano. Adri Pieck maakte deze prachtige houtskooltekening.

25 JAAR MUSEUM-RENÉ DE CLERCQ

80.000 BEZOEKERS

Wie deze 25 jaren wil beschrijven, zal een dik boek nodig hebben. Alleen al de opbouw van het museum en de turbulente geschiedenis na de openstelling ervan zijn merkwaardig te noemen.

Op zondag 9 juni 1991 is Deerlijk in feest: het geboortehuis van René De Clercq wordt als museum opengesteld door de Stichting-René De Clercq, een vereniging van vrijwilligers. Na de eucharistieviering met homilie door Anton van Wilderode trekt een stoet, fanfare op kop, met burgemeester, schepenen, raadsleden en alle vrijwilligers, blij en fier naar het geboortehuis van de dichter om het officieel te openen. Een droom wordt werkelijkheid, na allerlei beslommeringen en na jaren van restauratie!

Het begint al met de kostprijs van de restauratie: 250.000 euro! Te duur vindt het gemeentebestuur! Waarom niet zelf restaureren? Schepen Arnold Vantieghem, tevens voorzitter van de Stichting, stelt voor de restauratie van het huisje tijdens de wintermaanden door de gemeentearbeiders te laten uitvoeren. Jaarlijks wordt 6.250 euro voorzien op de begroting. Resultaat na vier jaar werken? In het tijdschrift *Monumenten en landschappen* (jan./feb. 1992) schrijft mw. Miek Goossens, huidig directeur Onroerend Erfgoed West-Vlaanderen, die de restauratiewerken begeleidt en opvolgt: 'Deze vrij ongewone werkwijze kende een aarzelende aanpak in de winter van 1987, maar groeide gaandeweg naar een plezierige werksfeer. Alhoewel niet-gespecialiseerd bleken deze werklieden een buitengewone gevoeligheid aan de dag te leggen voor de oude materie en over een onvermoede kennis te beschikken van het oude ambacht. (...) Te onthouden voor gebieden waarin chronisch geldgebrek heerst.' De restauratie werd een succes en een voorbeeld voor velen.

Met vrijwilligers een museum openhouden! Hoe lang kan en zal dat duren? Het zijn geen professionelen! Na vijf jaar begint de belangstelling van het aanvankelijk nieuwsgierige publiek te verminderen. Het museum is letterlijk en figuurlijk 'gezien'. In 1996 organiseert *De Koning Boudewijnstichting* een campagne om musea beter met elkaar te laten samenwerken. De meeste musea blijven op hun eiland zitten. Wij niet. Wij dienen bij de Koning Boudewijnstichting een dossier in met een uitgewerkt voorstel tot het sluiten van een samenwerkingsverband onder soortgelijke musea (Stijn Streuvels, Peter Benoit, André Demedts). 'Geen enkele kans op succes', orakelen pessimisten. 'Zijn jullie soms vergeten dat in 1920 De Clercq als activist bij verstek ter dood werd veroordeeld?' De pessimisten krijgen ongelijk en ons plan wordt gehonoreerd met een bedrag van 2.500 euro. Het samenwerkingsverband *Musea van de Leiestreek* is geboren. Later ontbonden bij gebrek aan geldmiddelen, bestaat er nu een *Literaire Lus* voor fietsers die het Lijster-nest van Stijn Streuvels, het André Demedthuis en het geboortehuis van René De Clercq met elkaar verbindt.

Hoe bereik je de jeugd? Wat weten zij over die oud-dichter? Vragen die wij beantwoorden. Méér dan 15 jaar lang spelen we voor de derde kleuterklassen van de regio heel de maand november toneel *Hoe leefden onze (over)grootouders?* De kleuters alsook de (groot)ouders blijven komen en genieten nog steeds na al die jaren. In 2015 vierden we de 600ste opvoering met een kleuterklas van Waregem. We hebben reeds twee toneelploegen die mekaar afwisselen want 32 opvoeringen in één maand vragen veel energie. Kleuters... wat dragen die ervan mee? Veel! De toneelspelers worden soms op straat aangesproken door kleuters die een acteur als oma, opa of een tante menen te herkennen. Kleuters brengen ook geregeld hun ouders mee naar *het huisje van René De Clercq*. Ook voor de lagere scholen van Deerlijk hebben wij een aangepast programma over de plaatselijke geschiedenis van de gemeente. Geen enkel kind verlaat het lager onderwijs zonder een boeiende rondleiding, niet alleen in het museum, maar ook in de Sint-Columbakerk met haar unieke Sint-Columbaretabel (1535). Rond de kerk verkennen ze ook de standbeelden van Deerlijks drie Groten: Renier, Verriest en De Clercq.

Dat jarenlange succes dringt stilaan door in de professionele middens. Stagiairs 'kleuterleidster' van de Arteveldeschool van Gent komen vol interesse kijken naar ons kleutertoneel. Ook Syntra West, een erkende opleidingsverstrekker voor reisleiders en gidsen, komt met zijn cursisten luisteren hoe onze gidsen-vertellers mensen boeien. In hun evaluatieverslagen lezen wij dat onze praktische 'demonstratie' het beste van de hele cursus is. We zijn trots, maar werken verder om jonggepensioneerde vertellers op te leiden.

In 2015 komt de 'Kunstzomer' vragen om mee te werken aan hun tentoonstellingen van hedendaagse kunstenaars. Op hun vraag houden onze soepele vrijwilligers de hele maand juni op zaterdag en zondag het museum open waardoor nieuw publiek het museum bezoekt.

Ondertussen vergeten wij te vertellen over onze succesrijke boekenmarkt. Zo komen boekenliefhebbers ook eens naar het museum en krijgen oude boeken een nieuw leven.

Het hoogtepunt in 2015 was de uitgave van een unieke gedichtenmap *De Clercq Ongebonden*. Twaalf actuele gedichten in vier talen: Engels, Frans, Duits en Nederlands. Twaalf buitengewone illustraties, los, in een luxueuze map, te koop voor 12 euro (p. 35). Een prachtig geschenk, ook voor uw buitenlandse familie en vrienden.

Samengevat ziet ons werkjaar eruit als volgt: het jaar begint met onze Nieuwsbrief naar al onze leden en sympathisanten. Eind januari: Gedichtendag. In de scholen, bibliotheek, gemeentediensten en enkele winkels liggen dan gratis posters met een gedicht van De Clercq. Daarna volgt onze Vlaamse Zangavond, altijd op de laatste vrijdag van februari. In 2016 de 24ste maal! Het begon in het museum met 30 mensen. Nu een volle zaal in het ontmoetingscentrum d'Iefte met meer dan 300 aanwezigen.

Het René De Clercqgenootschap is een grote familie van enthousiastelingen die al meer dan 25 jaar René De Clercq promoot. Onze dichter die evergreens schreef zoals *Tineke van Heule*, *De Gilde viert*, *Wie zal er ons kindeke douwen!* Zelfs Wim Helsen heeft in het tv-programma Eén van de VRT 'Man bijt hond, vrienden van de poëzie', drie evergreens van De Clercq voorgedragen: *Ik ben van de buiten*, *Mijn kleen*, *kleen dochterke* en *Ik heb u lief*, *ik heb u lief*.

Inderdaad, het geboortehuis is een GROOT museum in een KLEIN huisje. Een klein oud huisje waar toch zoveel over te vertellen is, waar er zoveel gebeurt, dankzij onze vele vrijwilligers die volledig gratis werken.

Wil je nog meer weten over onze werking? Surf eens naar **www.renedeclercq.be**!

Jan Dhaluin

KLEUTERTHEATER IN HET MUSEUM

Méér dan 15 jaar lang spelen we voor de derde kleuterklassen van de regio heel de maand november toneel *Hoe leefden onze (over)grootouders?* De kleuters alsook de (groot)ouders blijven komen en genieten nog steeds na al die jaren. In 2015 vierden we de 600ste opvoering met een klas van Waregem, we speelden 32 keer zodat voor het ogenblik de teller op 624 staat. Intussen hebben we ons versterkt met een tweede ploeg en hopen dit nog vele jaren vol te houden. Ook de pers schonk er veel aandacht aan.

Het derde kleuterklasje van juf Sofie Wieme uit Waregem bij het museum, samen met de grootouders die voor het vervoer instonden en de groep die het verteltheater verzorgt.

Voor de 600ste keer kleutertheater in het museum René De Clercq

De kleuters waren de 600ste groep die er te gast was. Een feestje bouwen met snoepjes en een drankje hoorde erbij, maar eerst een uur dierend bezoekje dat mooi verzorgd werd. Jan en Mieke Dhaluin liggen aan de basis van die lange reeks opvoeringen.

Jan Dhaluin: "Twintig jaar geleden vroeg kleuterleidster Trees Viaene ons om met haar klas het museum te mogen bezoeken. Een interessante uitdaging: hoe kan het museum kleuters boeien? We namen de uitdaging aan en schreven een toneeltje over hoe onze grootouders leefden en wie de dichter van Tineke van Heule is." Als opa Jan en oma Mieke gekleed

in oude klederdracht vertellen ze samen met oom Arnold en 'nonkel accordeon' Hugo over de tijd van vroeger. De kaars en het begin van de elektrische verlichting, de Leuvense stoof en de open haard, koffie malen met de oude koffiemolen en brood snijden met het grote broodmes, de beperkte mogelijkheden van de keuken, water pompen met de pomp, de bakkersoven, het strijkijzer, de martené, de baskuul en nog veel meer. Mieke: "Het werd een succesverhaal. Na enkele testjaren met de scholen van Deerlijk beslisten we in 1999 om ook de scholen van de omliggende gemeenten uit te nodigen. Ze schre-

ven massaal in en intussen hebben we al 600 keer gespeeld. Soms spelen we voor twee kleine klasjes zodat er heel wat meer klasjes op bezoek geweest zijn. Bijna alle scholen komen elk jaar terug."

NUMMER 601

De grootouders die de kleuters vergezellen volgen even aandachtig als de kinderen. Zij weten nog meer dan hun lievelingen over de tijd van heel lang geleden. De vrijwilligers die dit elk jaar in de loop van november verzorgen, doen het met volle overgave. Een brandend haardvuur met knetterende hout is een attractie op zich. In de

bakkersoven kijken de kinderen hun ogen uit. Als oom Hugo met zijn accordeon op het toneel verschijnt, mogen de grootouders mee 'Tineke van Heule' zingen. "Het lukt altijd", vertellen Jan en Mieke, "En wij weten uit contacten met de juf dat er in de klas ook veel over verteld wordt. Wij zorgen voor een map met veel gegevens, spelletjes, foto's en documenten om in de klas mee te werken."

Oom Arnold: "Ja, wij doen dit graag en mogen niet te lang genieten van deze 600ste keer. Deze namiddag is het nummer 601 en zo verder tot het einde van november." (MVD)

GEDICHTENDAG 28 JANUARI 2016

Jaarlijks verspreiden wij op Gedichtendag een gedicht van De Clercq. In vele exemplaren wordt het gratis verspreid in de scholen, de bibliotheek, de gemeentediensten en enkele horecazaken. Dit jaar is het thema 'herinnering' en kozen wij voor een gedicht van René uit 1909: 'Mijn Moeder'. Op de foto zien we zijn moeder Pauline.

Mijn moeder

Mijn moeder was een heilige vrouw -
o daar ligt blijdschap in die rouw -
mijn moeder was heilig, en rein, en zoet
als de melk van haar borst... O mijn moeder was goed!
En schoon, schoon oud! Niet één groef in haar wang,
haar ogen al ziel en haar woorden al zang!
Jij hoorde, jij zag haar, en vroeg, mijn vriend:
ach, jongen, waar heb jij zo'n moeder verdiend?
En toch, jij wist nog niet half wat ze deed
uit verborgen zorgen; hoe hard zij streed
in de nederigheid van haar weduwsmart,
met een roos op 't gelaat en een doorn in het hart!
Haar kinderen schonk zij het brood uit haar mond,
tot het laatste bloed uit haar warme wond...
Mijn moeder!... Zoete gedachtenis,
beheers wat er goed in mijn leven is!

RIK VAN CAUWELAERT IN DEERLIJK

We nodigden in 2015 publicist Rik Van Cauwelaert uit op de jaarlijkse herdenking op 12 juni aan het graf van René De Clercq, symbolisch genoeg precies 100 jaar na de periode van het fameuze Bussumer telegram, de scheiding der wegen tussen de toekomstige Vlaams-nationalisten rond De Clercq en de loyaal Belgische flaminganten rond Riks grootoom Frans Van Cauwelaert. Hier volgt de integrale toespraak:

'Dames en Heren,

Op deze verjaardag van de sterfdag van dichter René De Clercq staan we hier bij dat mooie monument dat Jozef Cantré heeft beeldhouwd.

Toen mij gevraagd werd om hier vandaag het woord te voeren, was ik verrast. René De Clercq en mijn oudoom Frans Van Cauwelaert leefden niet meteen in vriendschap. Maar dat ik het toch heb aanvaard heeft op de eerste plaats te maken met het feit dat René De Clercq de leraar Nederlands is geweest van Richard Minne, die ik altijd zal blijven beschouwen als een van de briljantste Vlaamse dichters van de 20ste eeuw. Minne beweerde dat hij van René De Clercq leerde dat onderwijs in de eerste plaats 'een kwestie van liefde en geestdrift is.' Het was ook De Clercq die Minne de kans bood om zijn eerste gedichten, zeg maar probeersels, te publiceren. Want De Clercq zag daar een jong Vlaams talent dat gekoesterd moest worden. Wanneer hij later zijn blad *Rode Jeugd* publiceerde zette Minne onder de titel het motto van zijn oude leermeester De Clercq: 'Wij houden van truken noch van tierelantijnen.'

Maar René de Clercq was niet alleen dichter, hij was een bevlogen man die in zijn onbedaarlijke geestdrift het slachtoffer werd van de politiek en van de verdeeldheid die de Grote Oorlog teweeg bracht in de Vlaamse Beweging. De Clercq was, zoals velen, als een goede vaderlander aan de oorlogsperiode begonnen. Hij schreef zelfs *Een lied van trouw* aan koning Albert. Op 11 juli 1915 tekende hij nog het bekende telegram aan koning Albert waarin het vertrouwen werd uitgesproken dat de koning na de oorlog de Vlaamse autonomie binnen het onafhankelijke België zou waarborgen. Maar De Clercq was ook een van die Vlamingen voor wie vrij snel duidelijk werd dat de koning precies die belofte, tijdens de oorlog gedaan, niet zou nakomen. En die ontgoocheling ging diep. Over hoe

het dan verder moest, geraakten De Clercq, en anderen, in onmin met mijn grootoom Frans Van Cauwelaert.

Maar 'de tijd werkt voor ons allemaal, als wij hem laten begaan bij zijn proces van gelijkmaking en opheffing van tegenstellingen.' Het is een citaat uit 'Mijn Tijd', een prachtige lezing tijdens de Tweede Wereldoorlog gehouden door Thomas Mann in de Verenigde Staten. Historici, ook literatuurhistorici, zijn al volop aan de slag om het Vlaamse verleden te duiden, te verklaren. Vooral de periode tijdens de Eerste Wereldoorlog en die tussen de twee wereldoorlogen zijn de woeligste maar ook pijnlijkste in de geschiedenis van de Vlaamse Beweging. De Vlamingen rekenden in die dagen vooral met elkaar af.

*'Wij hebben elkander gesmaad en belogen,
Wij hebben elkander verdacht in onze eer.'*

... treurde mijn andere oudoom Gust Van Cauwelaert, de broer van Frans, over die jaren. En die wonden blijven tot op vandaag zichtbaar, jammer genoeg.

Die verdeeldheid onder de Vlamingen tijdens de Eerste Wereldoorlog heeft de Vlaamse Beweging niet meteen versterkt, maar een deel ervan waartoe De Clercq behoorde, kwam wel geradicaliseerd uit het wereldconflict. Meteen na de oorlog werd koning Albert in *De Standaard* gewaarschuwd voor 'de groeiende zedelijke onthechting van de Vlaamse ziel ten aanzien van de Belgische staatseenheid.' Een voorspelling die in de jaren die volgden duidelijker werd. René De Clercq leefde toen al in ballingschap in Nederland en heeft vandaar geobserveerd hoe Albert, gebruik makend van zijn naoorlogse prestige, de opeenvolgende regeringen onder druk zette om maar niet toe te geven aan de Vlaamse eisen, vooral die voor de vernederlandsing van de Gentse universiteit en van het leger. Elke belofte die de koning naast zich legde was een nieuwe slag toegebracht aan de gehechtheid van de Vlamingen aan de Belgische natiestaat.

Historicus Frans-Jos Verdoodt schreef ooit dat de Vlamingen als Belgische patriotten naar de oorlog waren vertrokken en als flaminganten van het front terugkeerden. Daar had de Franstalige legerleiding ook voor gezorgd. En die drijfveren zijn in het Vlaamse collectieve geheugen blijven hangen. Er was de beruchte uitspraak van stafchef generaal Louis Rucquoy: 'Celui qui fait à ce mouvement linguistique, je le briserai – wie meedoet met die taalbeweging zal ik breken.' En hij verbood in februari 1917 alle verenigingen die actief waren aan het front. Waarmee de generaal de tientallen Vlaamse studiekringen, culturele verenigingen en bonden wilde treffen, die het ongenoegen over de taalwantsen aan het front ventileerden en het protest ertegen organiseerden. De generaal trof daarmee de vrienden en de leerlingen van De Clercq. De open brief van Jules Destrée aan Albert I had al voor de oorlog voor een aantal flaminganten de scheidingsgedachte aanvaardbaar gemaakt. Wat zich tijdens de oorlog afspeelde, heeft die gedachte alleen maar versterkt.

René De Clercq was inderdaad de zanger van het Vlaamse Leven, zoals Matthijs De Ridder hem ooit noemde. Hij ijverde voor een grootmoedige Vlaamse Beweging. Hij wilde, zo schreef hij in 1915 in Nederland, de tolk zijn van het Belgisch voelend Vlaanderen. Zijn dichtbundel *De zware kroon*, met die bekende openingsregel 'O mijn leeuwerikshart, brandende zon', behoort voor altijd tot de canon van de Vlaamse literatuur. Vlaanderen moest zich vooral nu, in dat oorlogsgeweld, staande zien te houden. Als dichter heeft hij daar ook aan meegewerkt. Tot de ontgoocheling de overhand nam.

Voor de jonge generatie van Paul Van Ostaijen, Gaston Burssens en Victor Brunclair was hij een voorbeeld, zelfs een held. *De Stem van klokke Roelandt*, het gedicht van Gaston Burssens ligt er niet om:

*'Van uit de toren, grijs in 't zwerk,
Zie 'k ijzersterk
De Clercq.
Manmoedig, onwrikbaar en plichtsbewust
Als man van het woord en de daad
Zoo staat
Hij pal ten strijde gerust.'*

Die enkele regels van Burssens tekenen een perfect portret van de dichter die zich in de politiek mengde en daarvoor een zware prijs betaalde.

De Duitse bezetters hebben met hun Flamenpolitiek dat leven van René De Clercq brutaal doorkruist, en schade toegebracht aan zijn literaire status. Het zou in dat verband overigens een interessante studie opleveren, mocht de pijnlijke rol worden onderzocht die de Nederlanders Carel Gerretson en Pieter Geyl, de twee historici, in dat conflict tussen Vlamingen hebben gespeeld en de manier waarop zij de figuur van René De Clercq hebben gebruikt, om niet te zeggen misbruikt. Van Gerretson is nu bekend dat hij in nauw contact stond met de Duitse instanties. Via die weg vond hij financiële middelen om *De Vlaamsche Stem* te financieren en daarin de anti-Belgische stroming aan te wakkeren. Het was de bron van alle onmin tussen René De Clercq en mijn oudoom.

Vandaag moeten we dit alles in zijn tijdsgewricht kunnen bekijken. Het was immers in die dagen niet gemakkelijk om juist te denken. Deze en volgende generaties moeten er daarom voor zorgen dat deze oude wonden genezen. Deze herdenking lijkt mij een geschikt moment om de definitieve genezing in te zetten.'

Na deze toespraak volgde in het ontmoetingscentrum d'Iefte een 'zetelgesprek' tussen de spreker en Joost Vandommele, kleinzoon van René De Clercq. Joost formuleerde een tiental vragen met als klassieke hamvraag: Wat is de hedendaagse zin van een René De Clercqgenootschap en -museum? Zal dit binnen 25 jaar nog bestaan?

EEN ESSAY OVER DE CLERCQS DRAMA *KAÏN*

Minder bekend is dat De Clercq naast zijn volkse, vaderlandse en Vlaamse gedichten vijf Bijbelverhalen voor het toneel bewerkte. Van één ervan, *Kaïn*, maakte Antoon Flo een diepgaande psychologische studie.

Het eerste gedeelte brengt een schets van de psychologische archetypenleer van C.G. JUNG (1875-1961), aan de hand waarvan daarna het Bijbelse scheppings- en paradijsverhaal en het daarop volgende Kaïn en Abel verhaal psychologisch geduid worden. Daarna brengt de auteur een schets van de periode van de romantiek (ca 1775-1850), periode waar de godsvraag fel ter discussie kwam en waar ook weer Bijbelverhalen herschreven werden, maar dan sterk beïnvloed door de hoog oplaaierende godsproblematiek uit die tijd. Zo schreef in 1821 George Gordon, LORD BYRON (1788-1824) een meesterlijk Kaïndrama, vol kritiek op de christelijke godsvisie van zijn tijd, waar de auteur even op ingaat. Daarna komt de bespreking van De Clercqs Kaïndrama dat duidelijk in de sporen van Byrons Kaïnstuk loopt.

Tot slot wordt een stukje felle kritiek gebracht op de godsdienstige en culturele evolutie in de periode vanaf De Clercq tot heden: voer voor psychologen, een meditatie over de slechte oude tijd en het schitterende morbide heden. Het geheel staat onder een zelfrelativerende ondertitel, maar is een doordringend, beschouwend intermezzo, geknipt voor ieder die niet kritiekloos door het leven wil gaan.

Deze diepzinnige verhandeling (32 pagina's) van Antoon Flo over De Clercqs Bijbelverhaal Kaïn kunnen geïnteresseerden gratis bekomen op aanvraag (op papier tot einde voorraad of digitaal per mail).

Alle info bij het René De Clercqgenootschap
Leen Lefebre, Gemeentehuis, Harelbekestraat 27, 8540 Deerlijk.
tel.: 056/69.47.39 (enkel in de voormiddag)
e-mail: erfgoed@deerlijk.be www.renedeclercq.be

BEZOEK DEERLIJK MET GIDS-VERTELLER

BEZOEK RENÉ DE CLERCQMUSEUM

Dag en tijdstip naar keuze mits reservatie.

Duur: 75 minuten

Aantal deelnemers: max. 25 personen

Prijs: € 2 per persoon met een minimum
van € 30 per gidsbeurt.

BEZOEK SINT-COLUMBARETABEL

Dag en tijdstip naar keuze mits reservatie.

Duur: 60 minuten

Aantal deelnemers: max. 35 personen

Prijs: € 2 per persoon met een minimum
van € 30 per gidsbeurt.

Niet tijdens de erediensten.

Reserveer minstens 1 week vooraf bij:
Jan Dhaluin, telefoon 056/72.86.70
e-mail: dhaluin.dekeyser@telenet.be
Beide bezoeken kunnen tot één activiteit samengevoegd worden.
Wij kunnen ook zorgen voor ontbijt, koffie en taart.

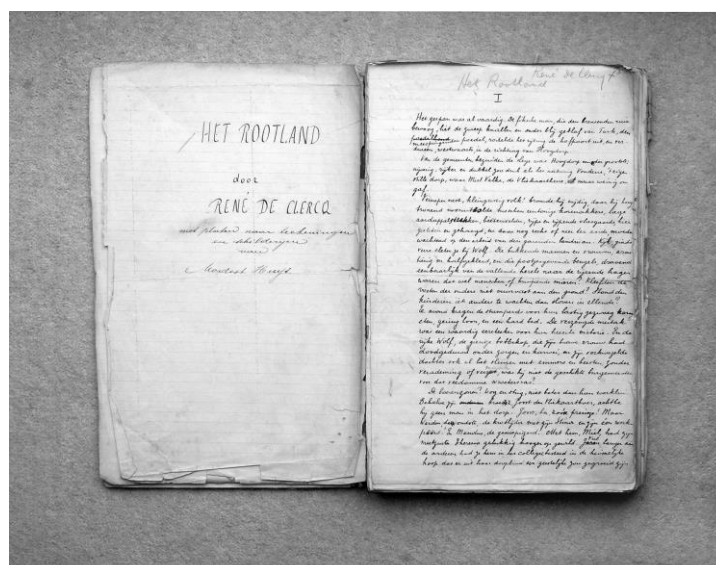
HET ROOTLAND, EEN STREEKROMAN VAN RENE DE CLERCQ

Armand Deknudt

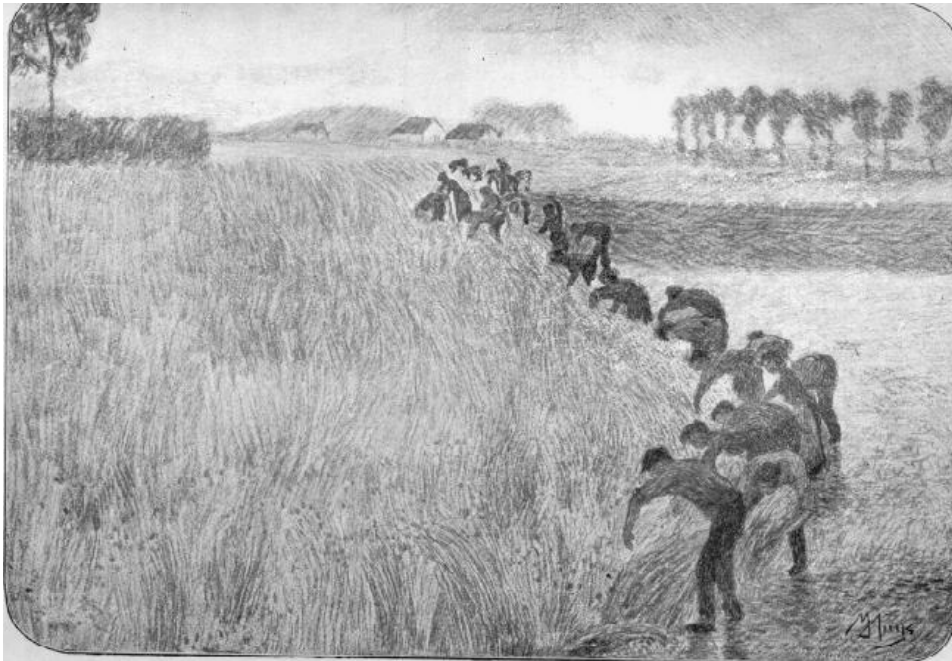

In ons archief ligt het manuscript, het schrift waarin De Clercq dag na dag *Het Rootland* neerpende om het aan de drukker te bezorgen. Het is een beduimd 'cahier'. Zeker hebben vele familieleden en kennissen *Het Rootland* in deze oorspronkelijke vorm gelezen. De meeste bladzijden zitten er los in. Ze werden achteraf genummerd in lelijk, oneerbiedig handschrift dat schril afsteekt tegenover de welgevormde, decoratieve letters die De Clercq met pen en inkt en rustig geduld op het papier zette. Ook de drukker heeft er zijn aantekeningen opgeschreven. Geen enkel blad ontbreekt. De Clercq heeft bepaalde passages doorstreept en herschreven. Wie dit manuscript inkijkt, voelt zich een beetje een gluurder over de schouder van onze Deerlijkse René, die werkt aan een scheppingsverhaal. Het geeft een zekere emotie. Het ontroert.

Wanneer we dit werk vergelijken met dat andere streekverhaal over het vlas, dan zien wij dat *De Vlaschaard* van Streuvels in de literatuur en in de film overleefde, *Het Rootland* van De Clercq raakte in de vergeethoek. Een reden kan zijn dat *Het Rootland* moeilijk leest. Er zijn zeer veel personages die meespelen en dan zijn er nog de verschillende verhalen in het verhaal die de niet-attente lezer doen afdwalen. De verdienste van het boek is dat het een accurate beschrijving geeft van het landleven rond 1900. De Clercq heeft gevoel voor de arme trots van het Deerlijkse volk. Een prachtige vondst van René; hij laat de geliefden met elkaar per brief communiceren en wij mogen die brieven lezen alsof we erbij zijn, wanneer de omslag voor het eerst geopend wordt. En dan nog. De prachtige etsen van Modest Huys, streekgenoot en vriend van René, geven aan *Het Rootland* een unieke waarde.

Joost Valke is de zoon die, na de dood van zijn ouders, met vaste hand de boerderij leidt. Zijn zuster Theresia staat in voor het werk in huis en de kleine zorgen op de boerderij. Zij weet alles wat er gebeurt in het dorp en op de boerderij. Dan zijn er nog drie broers. De oudste is getrouwd met de dochter van een meid en boert moeizaam op een klein krotboerderijtje. Een andere broer mocht studeren en heeft het hoog in de bol. De laatste broer is een onderdanig uitvoerend werker. God schiept de dagen en ieder doet zijn werk. Het vlas is rijp en de slijting kan beginnen.

Als de avond ernstig kwam Joost naar de hoeve. Tevreden was hij over zijn gang. Het noodige volk zou er zijn, op de slijting. De beste arbeiders hadden hem hun woord verpand, zoodat hij rekenen mocht op tucht, harten op 't werk en rappe handen.

Voor dag en dauw waren ze daar, de vroomste werkers van Voudene, nederig in hun hutten, reuzen op het land. En Kimpe was gekomen, de schoone kerel met zijn armen van dorscher; en rosse Nolf, die hagen zette, effen en vast als stukken muur; en de twee Lampaerts, wevers van stiel, rap volk zoo te velde als in huis, lustig met stemmen van lijsters; en Ivo Bastiaens, en nijldige Kardoën, Wardens boever, die toonen zou dat hij het karweien ginder niet had verleerd, en dat het zijn schuld niet was zoo zijn twaalf schapen van kinderen schier geen hemd om het lijf droegen. In hun hertjes dapper, schoon half beschaamd, scholen tusschen de mannen vier zijner gastjes, en een vijftal andere rakkers met aan hun hoofd Rik Valke, Seppekens broer. Die week niet schuw, hield wakker de spits, als om te vechten. Noch de oudste, noch de grootste, was Rik in 't springen, in 't gooien, in 't klauteren, in 't worstelen, in 't werken hun allen de baas. Zijn kortgeknipte vlaskop groeide stekelig tot thalvent zijn voorhoofd en zijn oogskens straalden geel vuur. En ook vrouwlui stonden daar, meiden als venten. Thilde van achter het Armbosch ging ze aanvoeren, de langste en de voorste, op één rij met het dolste mansvolk. En daarbij zou ze half den kant doen van Siska, de sukkel, die nog veel goe wil had, maar geen kracht. Ze was er nog zoo in gemoed, in het slijten, en ze hadden er veel in gevonden, was ze niet gevraagd geweest. Haar twee uitgehuwde dochters waren mee; felle tongen, klapte men, maar ook in den arbeid stonden ze hun stuk. En dan Irma Naessens, Febronie Beyls, Koba Verstraete, Lietje Pieterjanszoons, Maaiken Kardoën, en nog en nog. Met velen er van verre waren ze aangespoed, schaarvormend vóór de opene hofpoort. Ze wrochten geern op de Vliekaart; want er was orde onder het werk, leute daarna, klaar bier en goede kost.

Na drie dagen is de slijting voltooid. Het vlas staat kloek in hagen. De vlag zit op de toren. Zondag is het kermis.

Het is kermis in Voudene en de familie Valke ontvangt haar goede vrienden, de familie Lazore uit Baarne, een dorp aan de Leie, waar ze ieder jaar met volgeladen wagens vlas naartoe rijden om het vlas te laten *rooten*. Joost wandelt met Roza Lazore tot het nederige hoveke van zijn broer Mandus. Op de terugweg beloven ze elkaar eeuwige trouw. Het is hun geheim.

Thans, in rozig waaslicht, aanschouwde Joost zijn zoete gezellin. Hoe heerlijk schreed zij daar, een pracht van lijst en lijning, vol jeugd, vol glans en kalme zelfbewustheid. Zoo hemelsch was er niets ter wereld, en toch was alles aardsch en menschelijk in haar. Ze was een roos, een zonnebloem, een tarweschoof vol graan in de aren en reede om mee te voeren, te bergen in welig huis. O ja, zijn moest ze worden, heerschen om zijn haard, en beeldschoon krachtige kinderen baren, de kroon en de vreugd van zijn ouden dag. Doch niet op een klein smal hof, op een weidsche sterke hoeve, liefst in het Rootland, waar ze al haar gaven kon ontvouwen en weldoende zijn een vorstin over de streek.

Hun handen waren in elkander gegleden, en in het roze licht der ondergaande zon, stonden zij een poos, gezicht aan gezicht, zalig, vol zuiver vuur. En Joost werd jong in zijn hart; en almeteens kruiste hij zijn armen om haren hals en drukte de smachtende aan zijne borst. Schier schreiend van vreugd, omhelsde hij haar, en, voor de eerste maal haars levens, gaf zij zijn zedigen liefdekus terug. Dan zacht, schaamterood, weerde zij hem af en keek angstig in de naderende schemering.

Sneller stapten zij door om, voor volkomen duisternis, de hoeve te bereiken. Want tallenkant boven hun hoofden vatten de sterren vuur, waaromheen de blauwere lucht schoon en plechtig opsteeg. Een zoet gevoel van weten en verwachten, stemmend met den vrede der eenzaamheid, die zeeg op de avondvelden, vervulde hun gemoed. Scheen toch alle stoornis op hun liefdeweg voortaan min en machteloos, als de verwarde tonen der verre dansmuziek, uitbevend in het gestruik.

Wanneer het vlas geleverd wordt aan de Lazores, vernemen Joost en Roos dat er een hof vrijkomt in de streek. Het is Het Eiland. Zij missen het op het nippertje. Het hof wordt toegezegd aan Leander Breemeersch. Nu wil het lot dat Leander Breemeersch op het hof van de Lazores komt en aan haar vader de hand van Roos vraagt. Haar vader raadt Roos aan om op het verzoek in te gaan. Dan kan zijn zoon het hof overnemen. In een prangende briefwisseling overtuigt Joost finaal zijn Roos om met Leander te trouwen. Het is Gods wil.

Bemide Joost,

Baarne, den 1 Januari 1896

Dit is een nieuwjaarsbrief waaraan gij u zeker niet zult verwachten. Er is iets gebeurd dat ik u mededeelen moet; en nochtans is het voor onze toekomst van zoo weinig gewicht alsof het niet voorgevallen was.

Wie zou gedacht hebben dat dezelfde Breemeersch, die als de vreemdste mensch van de wereld, teenegader onze hoeve en onze hoop kwam stelen, onschuldig wel is waar, nogmaals in onzen weg zou komen te staan?

Aan Mejuffer Rosa Lazore, Goede Vriendin,

Voudene, 3 Januari, 1896

Ik moet schrijven en kan haast niet. De hevigste ontroering heft mij op om mij schielijk weer neer te duwen en het kalme woord, dat ik u zeggen wil, blijft ongevonden.

Neen, Roos, de tijding, die gij me zendt, is niet onbeduidend, maar van vreeselijk groot belang. Bij den eersten was ik er van bedwemd en verbijsterd. Dat de eigenste man, die mijne, ja mijne hofstede voor mijn hand en mijn oogen wegnam, nu ook mijn bruid tot zijn vrouw verlangt, doet me schrikken.

Bemide Joost Baarne, 10^{en} Januari, 1896.

Ik weet waarlijk niet wat denken. Ik ben ongerust en ongelukkig. Wapert er iets?... Ik kan u niets meer zeggen omdat het mij schijnt dat ik tot iemand spreek, die naar mij niet luistert. Zult gij ook dezen brief onbeantwoord laten?

Schrijf me toch gauw dat ik zonder reden ongeuldij ben, dat ge mij steeds bemint, en evenals ik blijf lopen

uw verlangende
Roos.

Lieve Roos, Voudene, 15^{en} Januari, 1896

Wat heeft uw laatste brief mij deugd gedaan!
Gij zegt dat alles zoo goet, zoo liefderol, en zoo reoom!
Dank, dank om uw moedij besluit
Luist' er zonder vooringenomenheid naar wat vader en Karel u zeggen; behandel Breemeersch met beleefdheid en laat God u richten.
Einde Maart of begin April voert onze Warden zijn vlas naar de Leye, ik zal hem vergezellen... Ik lijd van verlangen om u te zien.
Doch we moeten sterk zijn. Tot dan, geduld.

uw Joost.

Roos is getrouwd met Leander Breemeersch en woont op Het Eiland. Zij hebben twee kinderen. Het lot brengt echter een ommekeer in de situatie. Leander Breemeersch wordt ziek en sterft aan tyfus. Op de begrafenis ontmoeten de blikken van Joost en Roos elkaar. In de loop van de komende jaren zien de vader van Roos en de zuster van Joost wat er voor de hand ligt. Na vele gesprekken kunnen ze Joost en Roos tot elkaar brengen.

Aan de Weduwe Breemeersch, Vrijdag, den 12^{en} September, 1902.

Naar de vriendin,

Zoo het woord van uw vader evenwel op u vermag als dat van mijn zuster op mij, zal de inhoud van dezen brief u misschien niet geheel onwaardig schijnen; zo niet, vergaf me voorhands wat ik schrijf om de goede bedoeling.

Het ware mij een groot geluk te vernemen dat vrouw Breemeersch er in toestemt de hand te aenrunderen, die ik haar verbiediglijk aambied.

In angstig verlangen.

Joos Valke

Edele vriend, Zaterdag, den 14^{en} September, 1902.

Ik dank u den grond van mijn hart om uw goedheid jegens mij, en, aenrunderend, weet ik dat mijn kinderen in u een betere vader zullen vinden.

Roos Gazon,
Weduwe Breemeersch

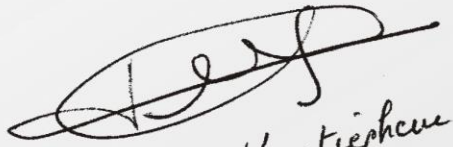
Ze traden traagzaam derwaarts, nijgend tot elkander nader en nader, voelend hun innigst wezen één met den grootschen hemel en de moederlijk troostende aarde.

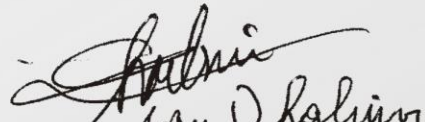
Deerlijk, 1 februari 2016

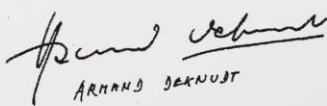
Waarde René,

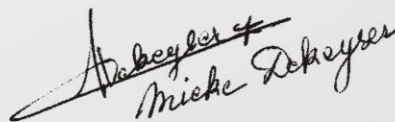
Gij woont nu weer in Deerlijk. Je grafmonument, gebeeldhouwd door je vriend
Jozef Cautré, staat op het pleintje aan de zuidkant van de kerk.

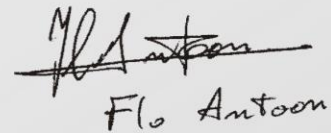
Je geboortehuis in de Leegstraat is nu een museum. Je poëzie, je filosofie
en je Vlaamse gedachten worden er in ere gehouden. Daarvoor dank
wij iedere dag ons best met ons René De Clerckgenootschap.

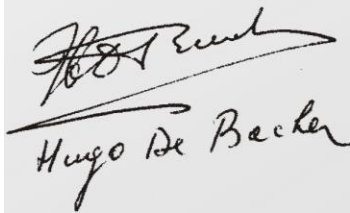

Arnold Van Tieghem

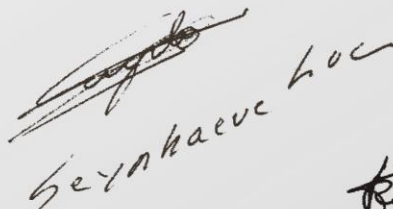

Jan Dhalin

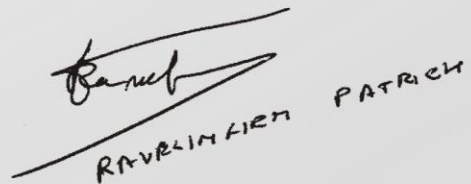

ARMAND BERNUS

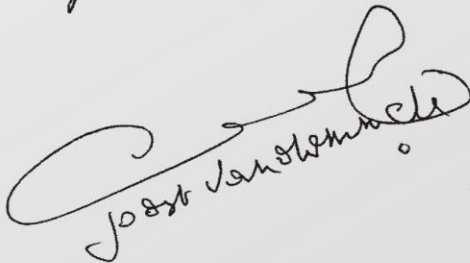

Mieke Dekeyser

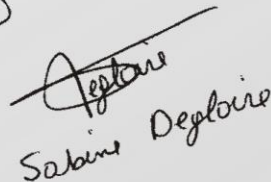

Flo Antoon

Hugo De Becker

Germaeve Luc

RAVRIMATIEN PATRICK

Joost Van Wemmel

Sabine Degloire

Andre Van Ryckeghem

Paul Nys
† Paul Nys

Ignaas Vanden Breede
† Ignaas Vanden Breede

DEERLIJKSE SOLDAAT SCHRIJFT RENÉ EEN BRIEF

In ons archief beschikken wij over een brief van Evarist Dejager aan zijn vriend en dorpsgenoot René De Clercq. Beiden verbleven toen in Holland. Evarist (1883–1956) is gehuwd met Julia Christiaens en is de vader van Denise, Noëlla, Etienne, Leon, Willy en Norbert. Een gekende familie in Deerlijk. Deze brief geven we onverkort weer.

Oude Mirdum 13de Maart 1915.

Vriend René

Ik neem de Eerbied, naar
U eens te schrijven, volgens ik nu
vrijdag komt te vernemen, dat gij
hier ook in Holland zijt, daarmede
kan ik het niet, langer uitstellen
als Parogieaan, U eenige regelen
toe te stuurén, in den staat van
mijne gezondheid, en verhopende van
U en uwe Vrouw en Kinderen ook,
het zelfde.

Ik ben hier al in Holland
seder den tienden October, en was zeer
kontent als ik hier binnen kwam.
dat ik van al die kanonne moorderijen
van af was, want Oorlog is toch
geen lachen spel, ik heb nooit ge-
denk dat ik er leefdij nog ging
kunnen uitgeraken, want wij waaren

Oude Mirdum 13de Maart 1915.

Vriend René

Ik neem de Eerbied, naar
U eens te schrijven, volgens ik nu
vrijdag komt te vernemen, dat gij
hier ook in Holland zijt, daarmede
kan ik het niet, langer uitstellen
als Parogieaan, U eenige regelen
toe te stuurén, in den staat van
mijne gezondheid, en verhopende van
U en uwe Vrouw en Kinderen ook
het zelfde.

Ik ben hier al in Holland
seder den tienden October, en was zeer
kontent als ik hier binnen kwam
dat ik van al die kanonne moorderijen
van af was, want Oorlog is toch
geen lachen spel, ik heb nooit ge-
denk dat ik er leefdij nog ging
kunnen uitgeraken, want wij waaren

in eene slechte positie, ik denkte maar altijd ja mijne laatste uur is bijkans geslagen en
nog zoo jong zijn.

O! Ja Vriend René, als gij daar nu en dan, uit den rang, van uwen Kameraaden
ziet vallen, dood of gekwetst doet het toch al maar aardig meer, want die Obuzen en
die schrapeneels kwamen daar nog al vlug.

Het was in, "Kesel" (Kessel), over de "Neet" (Nete), dat wij lagen tot den Woensdag morgend om vier uren, en dan zijn wij in retrète getrokken al beschoten te worden, nog daarbij van onze Veld Artillerie, waarbij dat er nog verscheidene bijden door gevallen zijn van ons, wij zagen daar geheel Lier in stuken schieten en in brand steken.

Dan zijn we voorts gegaan tot aan de Schelde, en s'avonds er over gezet geweest en dan zijn wij tot aan Zwijndrecht gegaan en maar wederom buiten slapen langs de Kerk, maar hoe hart het was, moesten wij toch niet gewiegt worden, des s'andere dag 's morgen zijn wij dan weder voordr gegaan tot aan Beveren-Waas, dan was het donderdag daar hebben wij in eene school gaan slapen daar kregen wij onz tweede brooke in acht dagen, gezeit van hier dat wij al ze begoesten zien vliegen, wij waren bij kans meer dood of levende, en dan Vrijdag kocht den Etat-Major onz een koeibeest, om ons te eeten maar als zij nu geslagen was, en dat zij dat verdeelden in twee Compagnies, en elk het zijne kokten, als het bijkans gereedt was moesten wij er weer van door, en alles weer maar daar moeten laeten, en wederom maar buiten slapen op den Steenweg, eene uur voordr, en dan smorgens om zes uren vertrokken wij maar recht door, naar de grens van Holland, aan de Klink (Klinge) te Hulst en daar hebben wij wederom geslapen en smorgens zijn wij dan vertrokken naar Terneuzen, en dan met den boot naar Vlissingen waar dat wij tot zoo goedt aan ge komen waaren, al dat wij wilden daar van eeten en drinken, ik zal dat nooit vergeten, en daar zijn wij dan wederom vertrokken om tien uren s'avonds met den trein en des s'morgens toe ge komen in Den Haag om zes uren en half en dan vandaar een uur en half te voet naar Loosduinen waar dat wij acht dagen gebleven hebben, en dan wederom vertrokken in den Haag smorgends om negen uren met den trein naar Hereveen, waar dat wij toegekomen zijn om zes uren en half s'avonds en dan met den tram tot aan St Nicolaas en van daar te voet naar Gaasterland vijf uren loopen zijden zij, wij kwamen daar toe om drij s'morgens.

Maar nu wij zijn hier toch nog niet slecht, wij mogen hier geheele dagen gaan wandelen, waar dat wij willen, en het eeten is ook nog al wel hier, maar het t'is toch al dat niet, het t'is naar huis gaan dat wij zouden moeten hebben, ik heb nog maar eene brief ontvangen van huis, van al dat ik hier ben, en t'is al lang geleden, ik heb al langs alle kanten geschreven en krijg toch geen nieuws meer. Nu ziet gij Vriend Rene dat ik moet eindigen voor nu. Hopende dat gij deze brief met vriendschap zult ontvangen.

Uw vriend

Evarist Dejager Bakker te Deerlijk

Zoon van Angelus

Twee verhalen met een hoek af...

Jan Dhaluin

Wanneer je in alle Vlaamse gemeenten en steden enkele vrijwilligers zou weg nemen, zouden sport, cultuur en feestelijkheden heel wat minder activiteiten tellen. Namen noemen van mensen die nog leven is heel delicaat, daarom noem ik ze A, B en C. Daarbij komt nog dat het gebeuren in de twee verhalen belangrijker is dan de naam van de hoofdrolspelers.

1. De Panfluitspeler van Jozef Cantré.

Jozef Cantré (Gent, 1890-1957) is een befaamde Gentse beeldhouwer met o.a. beelden van *Edward Anseele* in Gent, *Peter Benoit* in Antwerpen, *De Communicaties* op de Grote Post in Oostende en het grafmonument van *René De Clercq*, opgericht op de Lage Vuursche in Maartensdijk (NL) en 50 jaar later overgebracht naar zijn geboortedorp Deerlijk.

Een jong koppel A en B komt in 1960 in Deerlijk wonen en zijn grote fans van René De Clercq en Hugo Verriest. Zij maken het nogal bont op cultureel gebied, aangemoedigd door Leon Defraeye die na zijn overlijden zijn naam geeft aan een plein en een archief. Het verhaal van A en B zou een dik boek vullen. Nu zijn zij oud, nog altijd actief en hebben opvolgers. Actief in allerlei verenigingen, vooral om deze te doen samenwerken. Het comité *Terugkeer Sint-Columbaretabel* had nog een spaarpotje bewaard van de feestelijkheden in 1988 ter gelegenheid van de terugkeer van het gerestaureerde Sint-Columbaretabel (1535). In West-Vlaanderen vind je retabels in Brugge en in... Deerlijk. Het retabel werd van 1982 tot 1988 gerestaureerd door het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium van Brussel dat nu het Lam Gods restaureert.

Na het feest valt alles stil maar het koppel A en B blijft rondleidingen organiseren, boeken verkopen en doet het spaarpotje aangroeien dat ooit moet dienen om een kunstwerk aan te kopen. In 2013 vinden zij plots een bronzen beeldje van Jozef Cantré te koop. Cantré, de beeldhouwer van het grafmonument van hun René De Clercq. Niet aarzelen, kopen. De leden van het 27 jaar oude comité, waarvan er zelfs overleden zijn en sommigen niet meer weten dat er geld over was, zijn niet allemaal akkoord. Waar plaatsen? Mag het buiten staan? Is het wel echt? Zal men buiten het brons niet komen stelen? Twee jaar later is er een akkoord. Het staat aan het cultureel centrum d'Iefte en A en B mogen het inhuldigen op de dag dat zij 55 jaar gehuwd zijn. Eind goed, al goed.

Inhuldiging van het kunstwerk de Panfluitspeler van Jozef Cantré op donderdag 2 juli 2015.

Dit beeld is een gift van het comité 'Terugkeer Sint-Columbaretabel' aan de bevolking van Deerlijk.

Moge de Panfluitspeler het symbool zijn van het bloeiende vrijwilligerswerk in Deerlijk.

Op de foto enkele medewerkers:

Thijs Benoit, Jan Dhaluin, Mieke Dekeyser, Freddy Byttebier, Arnold Vantieghem, Chris Benoit, Armand Deknudt, mev. Paul Nys, Milo Pieters, mev. Ignaas Vanden Breede, Jeannine Scherpereel.

2. Hugo Verriest 175 jaar oud, niet out.

Hier komt nog een hoofdrolspeler op de proppen. Ook een aangespoelde Deerlijkenaar en welk een! Een heemkundige met een verzameling om u tegen te zeggen. Hij geeft zelfs boeken uit in eigen beheer. Wij noemen hem C. Hij hoort iets ronken van een triptiek over Hugo Verriest, een ontwerp van A en B. Hij blijft niet bij de pakken zitten en bestookt A en B met allerlei voorstellen, maanden lang. C weet veel en ziet dat het op 25 november 2015, precies 175 jaar geleden is dat Hugo Verriest in Deerlijk het levenslicht zag. A en B zien het voorstel om nu de triptiek in twee maanden klaar te krijgen niet zitten. Het moet goed zijn. Het is goed, zegt C, hier mijn ontwerp. C wordt echter ziek en de triptiek is niet tijdig te verwezenlijken. Hij doet nu een elektronische oproep om op die geboortedag van Verriest, bloemen te leggen aan het monument. Prachtig, A en B worden nu opnieuw actief en zorgen voor een prachtige versiering. Zij roepen de hulp in van bloemenkunstenaar Pros Vandierendonck, die hun idee schitterend uitwerkt.

Het *Davidfonds Deerlijk*, de *Heemkring Dorp en Toren*, het *René De Clercqgenootschap* en het comité *Terugkeer Sint-Columbaretabel* betalen de rekening. C zorgt voor een plaat met uitleg over de verjaardag en legt in de namiddag met nog enkele vrienden, tijdens een kleine plechtigheid ook nog enkele bloemtuilen neer.

Hugo Verriest, de levenswekker van Vlaanderen, die zijn naam geeft aan meer dan 100 straten in Nederland en Vlaanderen, verdient deze hulde. Hij is in Deerlijk niet vergeten, hij is oud maar niet out! De spelers A, B en C zijn gelukkig en als er een hemel bestaat, zit Leon Defraeye blij te lachen om zoveel enthousiasme. Leon ziet zijn levenswerk verder openbloeien.

HUGO VERRIEST

Priester, dichter, redenaar en bezieler van het Vlaamse volk
Geboren in Deerlijk op 25 november 1840
175ste verjaardag

Dat volk moet herleven!

*Eertijds heeft een volk bestaan,
edel en groot de wereld rond bekend,
over vijf zeshonderd jaar en hadt gij onder de zon
gene bezochte streek gevonden waar men den
Vlaming niet kende, waardeerde en preez.*

Dat volk had vrijheid

Dat volk had macht.

Dat volk had nijver en wereldhandel.

Dat volk had een taal

van boven tot onder VLAAMS.

Welnu dat groot volk,

*dat edel volk moet wederom onder de zon komen,
leven, roeren, spreken, werken,
in één woord bestaan.*

Geen ander volk, geen nieuw volk, dát volk.

VOORSTELLING NIEUWE BIOGRAFIE HUGO VERRIEST

Rede uitgesproken door Joost Vandommele bij de voorstelling van de nieuwe biografie van Hugo Verriest in de Sint-Columbakerk in Deerlijk op 24 april 2015.

Vrienden, namens het René De Clercqgenootschap van harte welkom!

Ik heb Romain Vanlandschoot de eerste keer ontmoet toen hij in 1998 in Gent, in de voormalige cinema Leopold (er is geen grotere tegenstelling te bedenken dan deze tussen de gore sexcinéma Leopold en de moreel hoog besnaarde Cyriel Verschaeve!) zijn biografie over kapellaan Verschaeve signeerde. In 2004 leerde ik hem beter kennen én appreciëren op de vergadering van het platform van *Litteraire Musea en Schrijvershuizen*. Dit platform waar, denk ik, alleen hij (namens het museum Cyriel Verschaeve in diens voute in Alveringem) en ik (voor René De Clercq) als niet-bezoldigde vrijwilligers aanwezig waren, is al lang - wegens fluctuaties in de cultuurpolitiek ter zake, lees subsidiepolitiek - een stille dood gestorven. Ik bewonderde zijn kennis van zaken en zijn heldere, zakelijke en bondige betoogtrant.

Romain was de drijvende kracht achter *Verschaeviana*, een vereniging die van 1970 tot midden de jaren '90 vooral door middel van jaarboeken de studie over de priester-dichter naar een hoger niveau voerde. Ik denk dat hij één van de weinigen is die de empathie voor zijn onderwerp kan verbinden met de nodige wetenschappelijke afstandelijkheid en kwaliteit. Als je trouwens een complexe figuur als Verschaeve met de nodige nuances kan duiden ben je zonder meer top. Mijns inziens heeft Romain dus iets vóór op wat de louter universitair gekweekte wetenschappers ons meestal aanbieden. Een goede illustratie daarvan is zijn medewerking aan zowel de *Encyclopedie van de Vlaamse Beweging* in de jaren '70 als aan de *Nieuwe Encyclopedie van de Vlaamse Beweging* einde jaren '90. Die laatste NEVB heeft de pretentie wetenschappelijk en dus de enige goede te zijn. Ik heb daar echter veel twijfels over en raadpleeg beide: ze zijn namelijk complementair, en over datzelfde soort complementariteit beschikt Romain. Met ons Genootschap hebben we tweemaal kunnen proeven van zijn bondige en toch rijke manier om moeilijke thema's voor te stellen: één keer over het college van Tielt ten tijde van De Clercq en nog eens over De Clercq in het eerste oorlogsjaar, 1915. Ik leerde, leer en kan nog veel leren van hem.

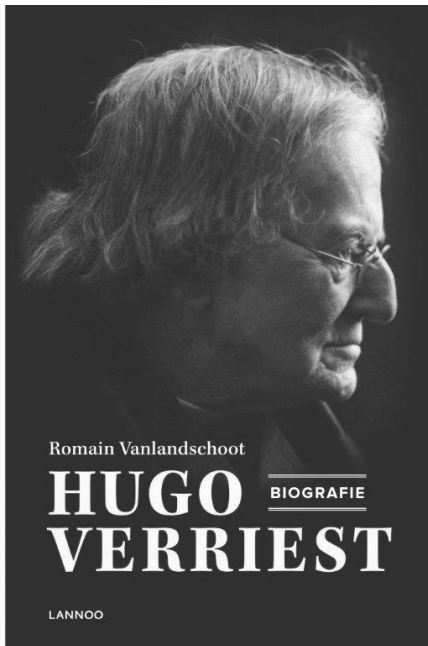
Na de biografieën van, zoals gezegd, Cyriel Verschaeve - hij gaf ook diens volledige *oorlogsdenkschriften* uit de Tweede Wereldoorlog en *oorlogsindrukken* uit de Eerste Wereldoorlog uit - maar ook van Albrecht Rodenbach en Joris Lannoo, heeft Romain Vanlandschoot thans een kanjer van een nieuwe biografie voor mekaar nl. van Hugo Verriest (618 pagina's). Verriest is een vaak onderschatte figuur. Ik heb geen moeite om te stellen dat hij in zijn tijd relatief een veel belangrijker figuur is geweest - vergelijken is natuurlijk moeilijk - dan mijn eigen grootvader, René De Clercq. Verriest was niet zomaar een gewone *petit curé* (vele tientallen lagere geestelijken hebben toen een zeer belangrijke rol gespeeld in de Vlaamse Beweging) maar Verriest had ook een visie over de toekomst van Vlaanderen en de rol van de Vlaamse Beweging. En bovendien durfde hij de brug te slaan over de kloof van de in die tijd primordiale levensbeschouwelijke tegenstellingen. Dit was toen allerm minst evident en zeker niet voor een priester! Vergeten we ook niet dat Verriest werd geboren in *arm Vlaanderen*, nl. tijdens die periode waarin Vlaanderen in zijn absoluut diepste ellende ooit verzeild was met weinig hoop op een betere toekomst. Hij is één van die vermetelen geweest die mede de kentering heeft ingezet! Verriest was ook - hoeft het nog gezegd? - de belangrijkste mentor van René De Clercq.

Om af te sluiten, wens ik de pastoor uitdrukkelijk te bedanken voor het gebruik van deze kerk, waar de jonge Hugo zijn korte broek versleten heeft, want zijn vader was hier koster. Romain, wij danken je alvast welgemeend voor al wat je tot nu toe presteerde en wensen je - zelfs op je 82ste - nog veel vruchtbare jaren toe.

Romain aan jou het woord!'

Mieke en Jan Dhaluin, Joost Vandommele, de fiere auteur Romain Vanlandschoot en pastoor Michiel Declercq.

Met *Hugo Verriest* heeft Romain Vanlandschoot de definitieve biografie geschreven van een lang onderschatte sleutelfiguur in de geschiedenis van de Vlaamse beweging. In deze monumentale studie vol nieuwe inzichten komt de priester-dichter tot leven als een unieke verbindingsfiguur die niet enkel geliefd was bij katholieken, maar evengoed bij overtuigde socialisten, vrijzinnigen en liberalen.

Verriest bouwde daarnaast bruggen tussen andere milieus: tussen Vlaanderen en Nederland, en tussen zijn eigen gegoede afkomst en het gewone volk uit zijn parochie. Zijn strijdvaardige en emotionele persoonlijkheid zorgde echter ook geregeld voor botsingen, waarbij die tussen zijn katholicisme en flamingantisme de opvallendste - en meest tragische - was. Zijn consequente strijd voor de Vlaamse zaak bracht hem in conflict met zijn katholieke oversten, die hem daarvoor straffen.

MIMI EN HAAR 'POEP'

Davidfonds Deerlijk organiseerde in de zeventiger jaren interviews met belangrijke Deerlijkenaren. Werden o.a. geïnterviewd: Frans Deknudt, stichter van de spiegelfabriek Deknudt, Maria Meersman, secretaresse van kardinaal Cardijn, meester Albert Demeyer van de Belgiek, Mw. Omer Nuytens – Mimi Van Sande van het kasteel e.a.

Marie-Thérèse Van Sande (Mimi) werd in Aalst geboren op 21 juni 1911. Vader Gustaaf Van Sande was directeur van de Administratie der Accijnzen van Oost-Vlaanderen. 'Begin november 1918', zo vertelde Mimi, 'kwamen drie heren via een poortje in de tuin, heel geheimzinnig doende, bij mijn ouders thuis in Aalst. Een van hen, met een grote baard, was de dichter René De Clercq. Ik heb nog op zijn schoot gezeten en zijn baard kriebelde mijn gezicht. Later heb ik begrepen dat de drie op de vlucht waren naar Nederland en dat mijn ouders de drie activisten voor die nacht onderdak verleend hadden. Iemand moet dat gezien hebben en mijn vader werd aangeklaagd wegens het onderdak verlenen aan collaborateurs.' Van Sande Gustaaf werd gedegradeerd naar *commis* (klerk) en overgeplaatst naar de verwoeste gewesten van Waregem.

Waereghem. De Grootte Markt, na de duitsche beschieting van 24 October 1918.

Dat het eindoffensief van 1914-18 plaats vond in de driehoek van Kortrijk, Waregem, Avelgem en Oudenaarde - tussen Leie en Schelde - wordt weinig of niet vermeld. Van 20 oktober tot 10 november 1918 werd de streek zwaar gebombardeerd. Er werd ook met gas geschoten. In Deerlijk staan op het oorlogsmonument voor 1914-18 méér dan zeventig doden en voor de oorlog 1940-45 slechts achttien. De gevechten bleven duren en vanuit Frankrijk werden eind oktober 1918 als versterking twee divisies Amerikanen ingezet.

In Waregem ligt het enige Amerikaans kerkhof 14-18. De data liegen er niet om. Allen sneuvelden tussen 20 oktober en 10 november. Op 11 november was er wapenstilstand. Men wordt heel stil bij deze zinloze graven. President Obama kwam verleden jaar een groet brengen en elk jaar is er een grote bloemenhulde, terwijl Amerikaanse straalvliegtuigen met donderend geraas overvliegen. In de USA is Waregem een begrip. Regelmatig komen er Amerikaanse bezoekers die het een eer vinden om 's avonds de Amerikaanse vlag te strijken.

Het gezin Van Sande kwam in de verwoeste gewesten van Waregem aan met kar en paard. Mimi weet nog dat het glas van alle vensters vervangen was door *teerpapier*. Vader Van Sande, Vlaamsvoelend, werd bestuurslid van Davidsfonds Waregem. Mimi ging er naar school. Sinterklaas bracht haar in 1920 een mooie pop. Fier als een gieter deed zij haar mooie 'poep' (het Aalsters voor pop) mee naar school. Maandenlang werd zij om haar 'poep' gepest en uitgelachen door de Waregemse kinderen. Zeer pijnlijk! Maar toch beleefde Mimi er een positieve jeugd. Zij had een mooie stem, liefde voor muziek en kunst, en speelde goed piano.

Mimi Van Sande trouwde met Omer Nuyttens, een Deerlijkse industrieel. De weverij bloeide zodat Omer en Mimi een echt kasteel konden bouwen. In Deerlijk was zij lid van het Davidsfonds, meter van het kinderkoor *het Mezenestje* en oprichtend bestuurder van de kunstgalerij vzw Alternatief van onderwijzer Noël Secember, dirigent van het Mezenestje.

Als bestuurslid van het Davidsfonds en van de vzw Alternatief kreeg ik de opdracht Mimi Nuyttens - Van Sande te interviewen. Tijdens de voorbereiding ervan sprak Mimi mij over het verhaal van haar ouders: 'Mijn moeder vertelde mij dat door de degradatie van mijn vader - van directeur naar klerk - hij nog amper een vierde van zijn directeurswedde kreeg. Wij werden overgeplaatst naar een klein dorpje in een streek die door de oorlog zwaar verwoest was, ver van onze familie en waar de mensen een bijna onbegrijpelijk dialect spraken. Voor mijn moeder zeer zwaar om dragen. Na het overlijden van haar man trok zij weer naar het vertrouwde Aalst.'

Moeder Van Sande werd echter oud en hulpbehoevend. Dochter Mimi, bracht haar oude moeder terug naar Deerlijk en als weldoenster van het Rustoord bezorgde zij haar er de mooiste kamer.

Toespraak door André Demedts bij de onthulling van het borstbeeld.

Op zondag 7 juni 1970 trof zij in de namiddag moeder wenend aan. Snikkend vertelde zij aan Mimi dat men in de voormiddag, vlak voor haar kamer, een standbeeld van René De Clercq had ingehuldigd. 'Voor die René De Clercq, die landverrader, die zelfs ter dood veroordeeld werd en die ons zoveel miserie en armoede heeft bezorgd, daar heeft men nu een standbeeld voor opgericht!' En Mimi, alhoewel Vlaamsgezind en een fan van de gedichten van René, schreide met haar moeder mee. Moeder Van Sande heeft niet lang meer moeten kijken naar het borstbeeld van René De Clercq. Zij overleed in het Rustoord van Deerlijk op 19 november 1970.

Mimi verliet haar kasteel in 1987 en betrok een villa in Kortrijk waar zij op 7 juni 1993 overleed. Het kasteel werd aangekocht door Roger De Clerck, alias *boer Clerck*, stichter van de wereldwijd vertakte Beaulieugroep.

Jan Dhaluin

LEERLING GETUIGT OVER LERAAR RENÉ DE CLERCQ

Edgard Blancquaert, taalkundige (germanist), foneticus, dialectoloog en minister van Openbaar Onderwijs, **schrijft op 14 november 1932 aan Antoon Jacob o.m.: 'Bij dezen brief voeg ik een uitvoerig schrijven van mijn kozijn Elysée Blancquaert over zijn Gentschen atheneumtijd bij R. D. Cl. Ik geloof dat deze brief u wel zal interesseren.'**

Berlaere 4en November 1932

Beste Kozijn,

Gij hadt mij bij ons bezoek van verleden dinsdag gevraagd U het een en ander te laten weten over René de Clercq. Nu zooals ik u reeds zegde heel veel kan ik er niet meer over vertellen. Ik heb hem gehad als leeraar in Duitsch (moderne) voor het schooljaar 1913/1914. Voor ons jongens van den buiten, was René De Clercq eene sympathieke verschijning omdat hij naar me dunkt door en door gebleven was zooals hij hetzelf bezong 'ik ben van den buiten, ik ben van den boer.' Dit zal ook wel de oorzaak geweest zijn dat hij eigenlijk zo weinig van aanzien was bij de leerlingen uit de stad, en ook zo weinig gezag had in de klas. Hij was steeds gekleed in 't zwart met een groote slappe hoed, zonder deuk, groot van gestalte en met altijd verwilderden baard, met scherpen neus. Bij het gaan wiegde zijn lichaam heen en weer op de maat zijner verzen en het gedichtje 'Het Puiteken' met: 'Geen kloef en kletst er in 't krakende kruid of plumpe daar pletst er een puiteken uit', kenschetste wel degelijk de rythmus aan zijnen gang, zooals destijds door de leerlingen algemeen werd opgemerkt.

'Clercqsken' zooals hij niettegenstaande zijne tamelijke groote gestalte genoemd werd, had zooals ik hierboven reeds meldde weinig of geen ontzag. Dikwijls werd hij onthaald op een concert gespeeld op de beenen eener pen. Deze beenen werden van de oude en soms ook wel van de nieuwe pennen afgebroken en in de lessenaars geduwd, en naar gelang deze pennebeenen minder of meer diep in de lessenaar geduwd werden, bekwam men een scherp of dof geluid, zoodat dikwijls uit alle hoeken der klas een concert in alle toonaarden opsteeg. Dit scheen wel zeer op de zenuwen van René De Clerck te werken, die blijkbaar niet wetende hoe dit geluid ontstond soms met donderende stem uitriep dat moet hier gaan gedaan zijn met al die pennen in en uit die pennestokken te trekken, doch dit liet zijn auditorium tamelijk koud. Dat er op die wijze van Duitsch leeren tamelijk weinig terecht kwam spreekt vanzelf.

Oplopend van karakter was René De Clercq wel want wanneer het bijvoorbeeld juist paste dat hij zich tusschen de banken bevond en vereerd werd door een zich in zijne onmiddellijke nabijheid bevindende leerling, met een penariatje (pen-ariaatje) dan kon hij dien een oorveeg geven dat het klapte, zag hij echter iets gebeuren achter in de klas wanneer hij er vooraan in stond, dan schoot hij als een bliksemschicht op den leerling toe met een geweld alsof hij hem ging aan stukken rijten, doch tegen dat hij bij den verstoorder was, bleek zijne woede reeds heelemaal bekoeld en ging hij voort alsof er niets gebeurd was.

Niet altijd was het met pennebeenmuziek dat men het René De Clercq poogde onmogelijk te maken, soms ook waagde men een aanval op hem met ballen papier, wanneer hij aan het bord stond te schrijven en het is meer dan eens gebeurd dat hij de bollen papier op zijn hoofd kreeg en zelfs wanneer hij zich bruusk omkeerde dat hem toevallig een bol papier in den baard vloog. Met zijn baard had René de Clercq nogal werk, niet dat hij dezen verzorgde of scheen te verzorgen, maar dit scheen zoo voor hem wat eene aflei-

ding te zijn toen hij zich blijkbaar wat verveelde. Ik geloof dat De Clercq zich eigenlijk nooit goed thuis gevoeld heeft op het atheneum want dikwijls was hij met zijne gedachten verdwaald.

Ten tijde dat ik hem als leeraar gehad heb heeft hij meer dan eens verlof gehad en werd dan vervangen door Dr De Gruiter of Dr Basse. Hij moet in dien tijd ook een boek geschreven hebben en wel naar ik meen Harmen Riels dat klaar was toen zijn ziekenverlof uit was. Ik heb mijn broer Hector nog hooren zeggen dat ook toen hij De Clercq had als leeraar in Nederlandsche taal, wat moet geweest zijn in het 5de moderne, gedurende het schooljaar 1911/1912, hij met een boek klaar was nadat zijn ziekenverlof uit was. Ik weet niet of dat niet De Vlasgaard is geweest. Dit boek heeft hij dan geheel of gedeeltelijk in de klas voorgelezen. Naar ik van Hector nog vernomen heb, had René De Clercq in het vijfde nog eerder minder ontzag dan in het zesde. In elk geval lijdt het geen twijfel dat de man, die wel opschietend van karakter was, veel te goed was om met dat jonge volkje om te gaan en wel haar genoeg op de kin, doch te weinig op de tanden had, zooals ik reeds hooger meldde. De jonge stedelingen vonden den boer die teveel boer gebleven was, teveel van den buiten.

Soms heb ik nog wel hooren zeggen dat René De Clercq liefhebber van een goede pot was en wellicht nog meer genoeg had in een flinke dosis potten bier, hij scheen trouwens nogal eens meer dronken te zijn, wat ik echter nooit bemerkte heb. Men doelde er trouwens ook niet op dat hij zich over dag zou bedronken hebben doch wel 's avonds.

Meer weet ik nu van René De Clercq niet af dan dat ik hem persoonlijk een zeer goed mensch vond, omdat hij zoo natuurlijk en ongekunsteld was gebleven en zeker in geenendeele voor een verwaand personage mocht doorgaan. Meerdere leerlingen vernamen trouwens met zekere verontwaardiging gedurende den oorlog, dat René de Clercq uit zijn ambt was ontslagen toen hij in Nederland verbleef en ik herinner mij nog dat een vriend van Hector, zekere Paul Eeman van Meirelbeke mij het nieuws mededeelde zeggende dat dit het werk was van minister kieken doelende op Pouillet.

14de NACHT VAN DE GESCHIEDENIS

Dinsdag 22 maart in het ontmoetingscentrum d'leffe

Digitale projectie van oude filmpjes op groot scherm. Organisatie Davidsfonds i.s.m. de Heemkring Dorp en Toren en het René De Clercqgenootschap.

19 uur: Smaakttest voor het consumentenprogramma *De Inspecteur* van Radio 2: proef van 5 soorten wit-roze marshmallow-speksnoep.

20 uur: Oude films op groot scherm: Bedevaart naar Halle van 1986, De Panfluitspeler van Jozef Cantré, De Mijnwerkers 1956, Julien Bossuyt en Leentje Baert 70 jaar gehuwd, kinderen kleuren het museum.

DE KLOK VAN RENÉ EN RIA

Grootvaders klok is wel honderd (-vijftig) jaar oud.

De klok van René De Clercq en Ria Vervoort is weer thuis.

Het moet in de jaren twintig geweest zijn dat René en Ria zich een stevige wandklok aanschafte voor hun optrekje in Amsterdam. Het was een Friese staartklok, een gevaarte van 140 cm hoog en een cijferplaat van ca 30 cm in een glazen kast. Enige boekenspeurwerk laat vermoeden dat de klok rond 1870 vervaardigd werd. Dan werd ze door René en Ria tweedehands gekocht, mogen we wel zeggen, of waar komt ze bijgod vandaan. Dergelijke klokken werden in Nederland, over de hele negentiende eeuw genomen, bij duizenden gemaakt; het noorden van Nederland kende toen een intensieve ambachtelijke klokkenproductie, met afzet ver over de grenzen.

Gewoonlijk hebben deze klokken een wekkerwerk, een mechanisme, door een afzonderlijke ketting met gewicht aangedreven met een in te stellen wijzertje, dat zorgt dat je op een bepaald uur grondig uit uw bed gebeld wordt. Dit wekkerwerk ontbreekt evenwel in de klok van René en Ria, al is het binnenwerk er wel op voorzien. Deze klokken hebben een wijzerwerk of gangwerk en daarnaast een slagwerk dat een gong en een bel bedient. Om het uur, half uur, kwartier klinkt een van de twee. Het typische hier is dat beide mechanismen door één gewicht aangedreven worden. Dit gewicht hangt namelijk aan een katrolwiel van waarrond één ketting op twee plaatsen het uurwerk binnenloopt. Eén eind loopt naar het gangwerk, het andere naar het slagwerk. De twee einden komen er aan de andere kant weer uit en zijn daar verbonden tot één doorlopende gesloten ketting. Knap gevonden, spaarzaam en simpel; moet je *nen Ollander* voor zijn.

De lange slinger van de klok zit verborgen in een slingerkast, aldus beschermd tegen windstoten (zet anders het venster open en uw klok valt stil). Naar onder toe is in de kast een venstertje aangebracht met glas. Daarmee zie je van ver aan de slinger of de klok nog loopt of niet. Maar ze waren daarginds toch niet te lui om van dichtbij te gaan luisteren of de klok nog tikte of niet? Maar zo'n venstertje is ook leuk, toch? En het was wel eens nogal beduimeld.

Wat enigszins vervelend moet geweest zijn, was dat bij dat soort klokken het gewicht aan de ketting zo snel daalde dat het tot tweemaal per dag moest opgehaald worden, ook afhankelijk van hoe hoog je de klok in de kamer of traphal kon hangen. Ging je vroeg slapen en stond je laat op, dan lag 's morgens uw klok stil met de ketting ten einde of het gewicht op de vloer. Maar de klok optrekken, dat deed de meid toch. Wat

meiden betreft, er werden toen ook zogenaamde meidenklokken gemaakt, gelijkaardige klokken maar zonder slagwerk, met alleen wijzer- en wekkerwerk, een ding dat zowat alleen diende om in alle vroegte het personeel van zijn bed te lichten. Wat waren dat voor tijden!

Speciale aandacht verdient hier de immer sierlijke wijzerplaat. Kleine kunstwerkjes waren er daaronder. Daarop stonden de uren steeds in Romeinse cijfers, en bemerk dat de vier steeds als IIII geschreven werd en niet als IV. Boven de cijfercirkel was de plaat verhoogd, daarachter zat de bel en nog wat mechaniek. Aan de voorkant was dat gedeelte steeds beschilderd met een landelijk tafereeltje, een landschap of een zeezicht met schepen. Nederlanders zijn zeevaarders, weet je wel. De verder vierkante plaat werd in de hoeken buiten de cijfercirkel versierd met bloem- en bladmotieven, of met engelenkopjes, en vaak met allegorische figuren die de vier seizoenen uitbeelden. Boven links de lente, rechts de zomer, onder rechts de herfst, links de winter. Onze klok is er een met de vier seizoenen en de figuurtjes zijn uit geperste latoenplaat gemaakt, dit is geel koper of messing. Ook het slingervenster wordt versierd met een latoenen ornament rondom en gedeeltelijk het venster overdekkend.

Meerdere van dergelijke klokken zijn voorzien van een bruidskrans. Hier is dit een fijne beschilderde bloemenkrans uit geperst latoen, rond de cijfers van de wijzerplaat aangebracht. Werd dergelijke klok ten geschenke gegeven aan jonge trouwers, dan werd die van een bruidskrans voorzien. Dergelijke bruidskrans bevindt zich ook op de klok van René en Ria. We weten dat het koppel stapel was en bij de aanschaf zal zo'n bruidskrans als toemaatje dus meer dan welkom geweest zijn. Deze klokken vertonen alle groot vakmanschap en fijne artistieke volkskunst.

Bovenop de bovenkast met mechaniek en wijzerplaat stonden gewoonlijk drie ornamenten, op zowat alle klokken van dat type. Eén ornament stond boven in het midden, vooraan op de gebogen kast en een aan elke kant, vooraan aan het einde van de boog. Die dingen waren een twaalfal centimeter hoog, op een voetje van een viertal centimeter geplaatst. Soms waren het drie bloemmotieven of drie vaasjes, maar vaak was het middelste ornament een Atlasfiguur, met de wereldbol op zijn schouders. Die bol was wel eens beschilderd met sterren, planeten en tekens van sterrenbeelden of de dierenriem, zodat hij eigenlijk de hele kosmos voorstelde - in de greep van de tijd die daaronder meedogenloos voort tikte. Naast zo'n Atlas stond dan aan elke kant de godin Fama, de gevleugelde godin van het geluid met een bazuin in de hand, al of niet-bazuinend.

Fama is de godin van de roem en het gerucht in de Romeinse mythologie. Zij was het die aan de mensheid de heldendaden van de goden, halfgoden en ander schoon volk verkondigde. Uitbazuinde dus. Vaak werden die klokkenfamen voor engelen aanzien – gaan ze met hun bazuin het einde van de wereld aankondigen? Maar engelen zijn het niet, daar hebben ze te weinig kleren voor aan. Wat er dan ook op Renés en Ria’s klok stond, het is verdwenen. Ria vond het niet zo mooi, wordt er verteld en die dingen zouden in de vuilbak(!) beland zijn. Eerlijk gezegd, die drie dingen op zo’n klok zien er inderdaad nogal opzichtig kitscherig en overbodig uit.

De houten kast van dat soort klokken was gekleurd en gebeitst, vaak met een rode kleurstof, meekrap genaamd, naar de plant waaruit ze gewonnen werd. Onze klok vertoont echter een bruine kleur, mogelijk werd ze in haar lange leven wel eens herkleurd. Heeft het nu zin ons exemplaar tot in zijn oorspronkelijke staat te restaureren? Een deskundige restauratie zou de klok er weer piekfijn en oorspronkelijk authentiek laten uitzien. Er zijn echter stevige argumenten om ze te laten zoals ze is. Een restauratie zou een behoorlijke smak geld kosten, dat nog tot daaraan toe, maar moeten we de klok niet in de toestand bewaren waarin ze bij René en Ria te vinden was? De klok loopt, tikt, belt en slaat en mankeert blijkbaar, hopelijk niets, tenzij haar leeftijd en zo mag ze gerust prijken in ons museum bij al de dingen die aan de dichter en zijn bewogen leven herinneren en wiens uur helaas zo vroeg is geslagen.

Antoon Flo

Jos Verhulst met zijn vrienden Flor en Fritske na een bezoek aan het museum om de Friese klok te bekijken. Een gezellige babbel ten huize van Jan en Mieke met Antoon Flo.

De Friese staartklok die in Amsterdam bij René De Clercq en Ria Vervoort hing, is ooit door Ria geschonken aan vrienden van haar nichtje Ria en Jos, de ouders van Gert Verhulst. Die vrienden, Flor en Fritske, konden bij de verhuis naar hun appartement de klok niet meer doen werken en de prijs om ze te laten herstellen was veel te duur.

Flor en Fritske hebben ze aan ons museum geschonken waar ze eigenlijk thuis hoort. Jan en Mieke zijn de klok gaan halen in juli 2014 en ons bestuurslid Antoon Flo heeft ze gerenoveerd en in het museum gehangen.

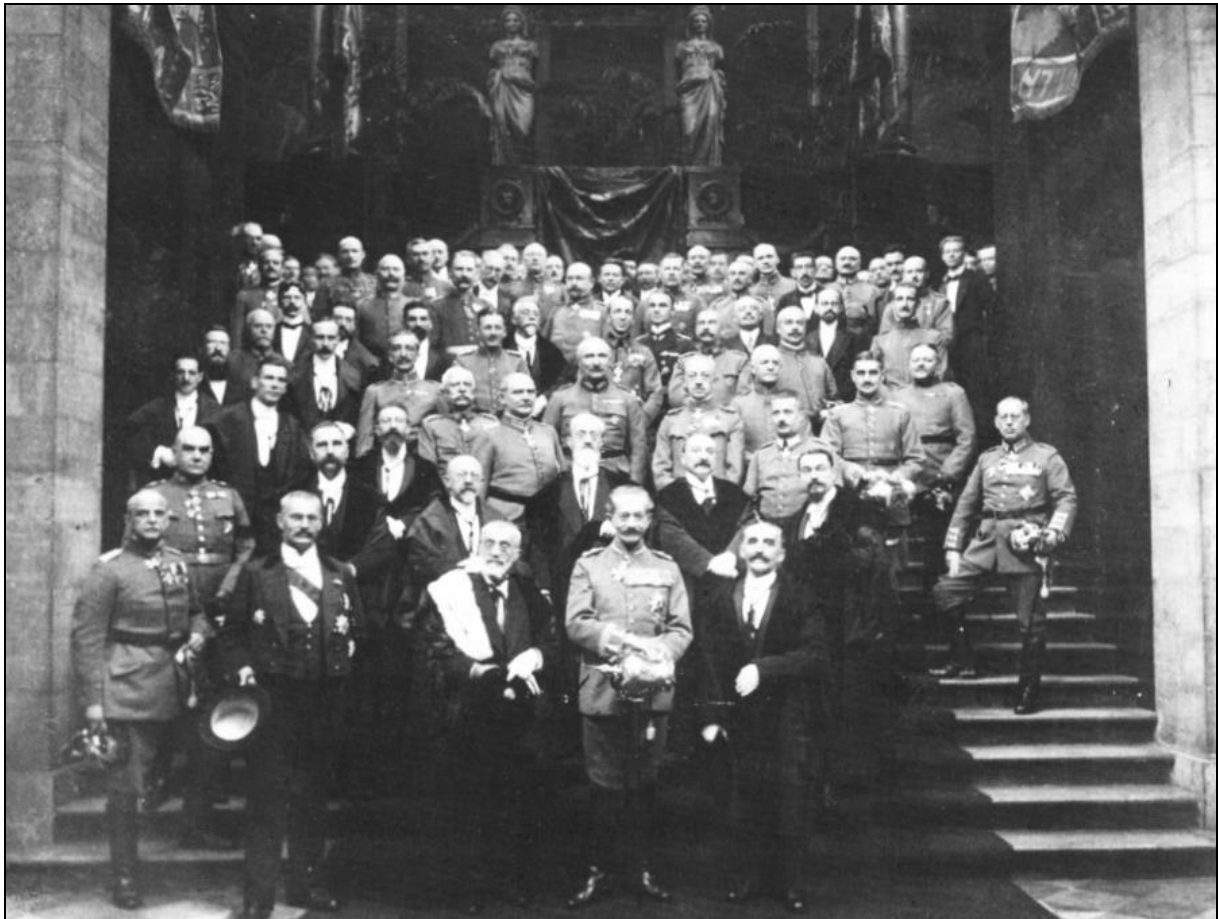
Sedert de opening van het museum op Erfgoeddag 2015 prijkt zij in de werkkamer van René De Clercq. Gepoetst, geboend, ze tikt, ze slaat, maar gaat niet juist. Maar ze pronkt met haar sierlijke wijzerplaat met bruidskrans, een mooi geschilderd landelijk tafereeltje en in de vier hoeken figuren die de seizoenen voorstellen: lente, zomer, herfst en winter.

1916: RENÉ DE CLERCQ BLAAST DE NOODHOORN

In het kader van zijn biografische studies over René De Clercq heeft Joost Vandommele een essay geschreven waarin hij De Clercqs wedervaren in het jaar 1916 beschrijft. Van Joost verscheen reeds een brochure *De Clercq in 1915* en een artikel *De Clercq in 1914*, dit in de Nieuwsbrief van 2014. Wij brengen hier een kort overzicht uit *De Clercq in 1916* die de uiteenlopende activiteiten van René De Clercq in dat jaar belicht.

Het front en de Vlaamse universiteit

1916 is het jaar van de vernederlandsing van de Gentse universiteit, dit onder gezag van de Duitse gouverneur-generaal van België, generaal von Bissing. Deze omvorming moet het pronkstuk worden van de *Flamenpolitik* van de Duitse bezetter. De meeste professoren weigeren echter mee te werken, onder hen De Clercqs oud-professor en mentor Paul Fredericq.

Op zaterdag 21 oktober 1916 kwam baron von Bissing de Vlaamse Hogeschool plechtig overdragen aan de academische senaat. Op de trappen van de aula staan naast de gouverneur-generaal rektor Hoffmann (links) en beheerder-opziener Haerens (rechts). Achter dit trio poseren de vier dekanen: Van den Berghe (die de volgende morgen overleed), Obrie, De Vreese en Speleers. Uiterst links op de eerste rij staat de Duitse "Oberrektor", von Dyck.

Ondertussen ontstaat er beroering achter het front. Met anderen gaat Cyriel Verschaeve er het Vlaamse bewustzijn onder de soldaten aanwakkeren. Er verschijnen tot honderdertig *frontblaadjes* (meestal met nieuws uit een bepaalde stad of streek). Studiekringen, kunstkringen en toneelgroepen worden opgericht. Onder anderen nemen de oud-collega's

(leraars) van De Clercq, Adiel De Beukelaere en Oscar De Gruyter het initiatief. Van achter het front wordt de Vlaamse hogeschool, zeg moreel gesteund, o.a. via een manifest van honderd Vlaamse intellectuelen. In het weekblad *De Toorts* juicht De Clercq het manifest toe. De regering in Le Havre zal alle medewerkers aan de Vlaamse universiteit schrappen en de diploma's ongeldig verklaren. Pijnlijk toeval: de plechtige opening van de Vlaamse universiteit valt samen met de eerste massale deportatie van arbeiders naar Duitsland.

Dietsche Stemmen

De Clercq, reeds in 1915 ontslagen als leraar, spreekt in Utrecht ook zelf op een meeting tegen zijn *afstelling* en die van Antoon Jacob, en men stemt er een motie tegen die afstelling. De Clercq gaat nu spreken in verschillende steden in Nederland. In november 1915 verschijnt *Dietsche Stemmen*, tijdschrift voor Nederlandsche stambelangen, dit op initiatief van dissidente ANV'ers (Algemeen Nederlands Verbond). Het blad is activistisch-Grootnederlands gericht. De Clercq zal een beperkt aantal bijdragen aan het blad leveren. *Dietsche Stemmen* zal wel De Clercqs brochure *Havere tegen Vlaanderen* publiceren, waarin De Clercq o.a. uitvoerig zijn afstelling beschrijft en zich tegen Frans Van Cauwelaert keert.

De Toorts

Ook al in 1915 werd het weekblad *De Toorts* opgericht, waaraan De Clercq medewerker wordt. De strekking van het blad is Grootnederlands, gematigd activistisch en niet pro-Duits. De Clercq publiceert er polemische stukken in. Nog gelooft hij in koning Albert en repliceert hij op de aanvallen tegen Hugo Verriest. Nu gaat hij ook de door Duitsland opgestarte Vlaamse universiteit verdedigen.

De Noodhoorn

Dietsche Stemmen bundelt nu ook De Clercqs gedichten die in het najaar van 1916 worden uitgegeven onder de titel *De Noodhoorn*, titel die aan duidelijkheid niets te wensen overlaat. Het werk is niet anti-Belgisch en valt alleen de Belgische regering aan. De koning blijft buiten schot. Pas in 1917 wordt De Clercq anti-Belgisch, wat ook blijkt uit de latere uitgebreide uitgaven van *De Noodhoorn*.

Concerten

De Clercq bezoekt in Nederland ook concerten. In *De Toorts* (10 juni 1916) schrijft hij in een smeug stukje zijn indrukken neer bij dergelijke vertoningen, waarin de gaven en fouten van Nederlandse cultuurpersonaliteiten op de korrel genomen worden. Zie hieronder een stukje uit de brochure: een fijn stukje De Clercqproza.

'Toen het innig heerlijke Recueillement van Baudelaire zou gezongen worden op noten van A. Diepenbrock, zegde ik in mezelf: Nederlandse muziek op Franse woorden, Baudelaire verklankt door Diepenbrock, kan niet deugen. En inderdaad, bij de aanzet reeds: sois sage, o ma Douleur; ik voelde het, het was slecht. Slecht niet in de betekenis van niet goed maar echt slecht. Il Descent ging de hoogte in. Le regret souriant kwam grommend naar beneden. Doch dit zijn kleinigheden. De geest was er niet; het gevoel ontbrak. Hoe kan ook een gezonde Nederlander een mooi-krank onnederlands smartgevoel vertolken? Frans kennen volstaat niet; het vers begrijpen en bewonderen evenmin. De vereiste is: Baudelaire te worden, en Diepenbrock te blijven. En dat ging niet; het verheugt me dat het niet gaat. Sois sage, o Diepenbrock, gij die een flinke, ja één der allerbeste Nederlandse toondichters zijt, schrijf symfonisch werk, of kies Nederlandse teksten.

Het slotnummer van de avond was het jonge jaar, woorden van Gezelle, muziek van Lod. Mortelmans; een bloed en gloed vol, levendig, sterk, hoogvreugdig lied. In lang heb ik geen zang zo schoon gehoord met mijn hart. En dat sloeg in, o Frans en Duits componerende Nederlanders, dat verwekte geestdrift, en dat was muziek, heerlijke muziek. Laten we, Vlamingen en Hollanders, het vreemde eerbiedigend, ons zelf blijven. Dan eerst zijn we iets, kunnen we iets. Op kunstgebied stijgt het Nationale alleen tot het internationale, en bescheidenheid, hoe aanvallig ook, blijkt maar al te vaak een sieraad... der bescheidenheid.'

Literatuur

De kanteljaren in de evolutie van onze literatuur zijn 1893, met het ontstaan van *Van Nu en Straks*, en 1916, het jaar waarin Paul van Ostaijens *Music Hall* verschijnt. Van Ostaijen zal een activistisch flamingant worden, mede door de zaak De Clercq en Jacob. Het wordt echter duidelijk dat de courante benadering van het flamingantisme de zaak scheeftrekt: niet alleen de reactionaire pers (Antwerpen Boven, = Ons Land) en de kring rond Borms waren actief. De oudere generatie, waaronder De Clercq en Van Ostaijen, hebben ook duidelijk hun rol gespeeld.

Socialistisch activisme

Antoon Jacob zal het hebben over *Socialisme en het Vlaams Beginsel*, en volgens hem moet de Belgische regering de door de Duitse bezetter doorgedrukte vervlaamsing wettelijk erkennen. Camille Huysmans reageert scherp, waarop dan weer Jef Van Extergem repliceert...

Humanitair expressionisme

Ligt De Clercq aan de basis van het Vlaamse humanitaire expressionisme? Volgens literatuurhistoricus René Lissens wel, getuige De Clercqs *Noodhoorn*. Maar volgens Dr. Matthijs De Ridder is de humanistische tendens reeds merkbaar in *Toortsen* en in *De Zware Kroon*. In *De Noodhoorn* komt alleen nog het activistische aspect de zaak aanvullen: de dichter wil actie. De Ridder stelt: door de behandeling en de onderlinge relatie van vorm en inhoud [in *De Noodhoorn*] staat deze bundel aan het begin van het expressionisme in onze literatuur. (...) De Clercq gaf hier het beste van wat hij te bieden had. De jongeren keerden zich af van het kosmopolitische socialisme [ook van De Clercqs Grootneerlandisme?]. Er moest plaatselijk, nationalistisch, gewerkt worden. Verder kan het Vlaamse volk zichzelf niet alleen redden - er komt zelfs tegenstand van wie gered moest worden. Hervormingen moesten letterlijk doorgedrukt worden.

Activismus

Kurt Hiller voerde de term *Activismus* in, om een literaire stroming aan te duiden waarin zelfbeschikkingsrecht en actie door kunstenaars om de maatschappij te hervormen aan bod kwamen. Men ging ervan uit dat mens en wereld maakbaar waren (K. Marx). Of dit allemaal van invloed was op de keuze van de term *activisme* in Vlaanderen en waar die voor stond, valt echter te bezien. Wel staat vast dat Antoon Jacob, die de term hier invoerde, de Duitse term reeds kende. De jonge activisten zagen zichzelf in elk geval als geroepen het onontwikkelde volk onder handen te nemen. Oudere activisten als De Clercq, Jacob en Borms volgden die redenering wel, ze legitimeerde immers hun handelen. De kunstenaars moeten met hun expressionisme de zaak ondersteunen. Vlaamse politici blijken niet bekwaam of missen de moed de Vlaamse problemen op te lossen.

Het schildersfront

Er volgt een anekdotisch stukje over De Clercq en de eveneens uitgeweken kunst-schilders Gustave De Smet en Frits Van den Berghe. Er kwamen tentoonstellingen (in Nederland) waar het expressionistische werk van beide schilders de aandacht trok. Nederlands en Duits expressionisme zullen hun werken gaan beïnvloeden. Van den Berghe zal zijn eerste portretten van De Clercq gaan borstelen.

Tot besluit

Deze greep uit het essay 1916 kan nauwelijks rechtdoen aan de gedetailleerde beschrijving van de activiteiten van René De Clercq en wat er in 1916 om hem heen gebeurde. Moge alles een stimulans zijn tot verdere kennis van de persoon van René De Clercq en de tumultueuze en zelfs tragische tijden waarin hij moest leven.

Portret René De Clercq door Frits Van den Berghe. De imposante dichter leest met veel vuur een eigen gedicht voor.

1916: RENÉ DE CLERCQ BLAAST DE NOODHOORN

Dit essay (32 pagina's) wordt aan een aantal onder u met deze Nieuwsbrief bezorgd. Geïnteresseerden kunnen het gratis bekomen op aanvraag (op papier tot einde voorraad of digitaal per mail).

Alle info bij het René De Clercqgenootschap
Leen Lefebre, Gemeentehuis, Harelbekestraat 27, 8540 Deerlijk.
tel.: 056/69.47.39 (enkel in de voormiddag)
e-mail: erfgoed@deerlijk.be www.renedeclercq.be
of bij de auteur Joost Vandommele
e-mail: joost.vandommele@skynet.be

Deze Nieuwsbrief werd in lust en lijden samengesteld door Arnold Vantieghem. Dank aan Hugo De Backer mijn wijze raadgever, aan alle tekst- en fotobezorgers, en zeker niet te vergeten aan onze administratieve medewerkster Leen Lefebre.

VIERTALIGE GEDICHTENMAP 'DE CLERCQ ONGEBONDEN'

KOSTPRIJS: € 12

**Verras familieleden en vrienden
met een origineel geschenk
'De Clercq Ongebonden'**

Een prachtige kunstmap, samengesteld door Armand Deknudt, met twaalf onvergetelijke gedichten van René De Clercq, mooi geïllustreerd en vertaald in het Frans, Engels en Duits. Geen makkie! Cadans, ritme, eigenheid van de taal en emotie overdragen is geen sinecure. Maar het resultaat is PRACHTIG!

Deze dichtbundel is anders dan alle andere: heel weinig tekst, alleen twaalf losse bladeren in een map. Los en ongebonden zoals René De Clercq zelf. Een jeugdige René, die vrank aankijkt, prijkt op de voorkant van de map. Zijn liefde voor Vlaanderen, voor het volk, het gezin, de natuur, de liefde en de dood vindt men in de gedichten terug.

TE BESTELLEN BIJ HET RENÉ DE CLERCQGENOOTSCHAP

KOSTPRIJS € 12 (met portkosten: binnenland € 15, buitenland € 18)

Alle info: Jan Dhaluin, Vichtesteenweg 15, 8540 Deerlijk

tel.: 056/72.86.70

e-mail: dhaluin.dekeyser@telenet.be

Betaling: BE49 4635 1470 1171 - KREDBEBB

René De Clercqgenootschap Deerlijk

met vermelding 'Kunstmap'

De Gedichtenmap is een realisatie van ons bestuurslid Armand Deknudt.

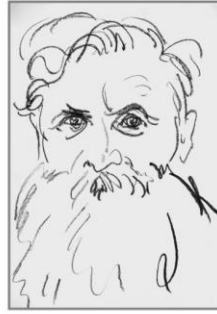

René De Clercq kijkt op de wereld. ... Wij zijn er nog niet ...

ELK ZIET DE WERELD

Elk ziet de wereld vanuit zijn hoek,
een eeuwige zegen, een eeuwige vloek;
een baaiend vol tegenstrijdigheid,
vol grimmige haat en nijdigheid.
Een vijand kweekt ge uit uw vroegste vriend:
de mens moordt de mens en de goden zien 't.
Wie eerlijk wijst op de wenselijkheid
van duldende liefde en menselijkheid,
wordt dromer, dweper, dwaze genoemd,
geschuwd als melaats en tot dolen gedoemd.

Uit de viertalige gedichtenmap: De Clercq ongebonden

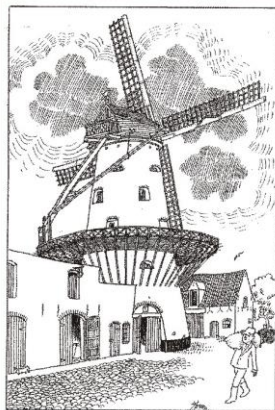
René De Clercq klapt Frans

JE NE PEUX T'OUBLIER

Je ne peux t'oublier,
mon simple pays,
parmi les gens de connaissances,
de possessions et d'existence.

Je ne t'ai jamais perdu
des yeux de mon âme,
mon village et ma tour,
la roue chantante de mon père.

Uit de viertalige gedichtenmap: De Clercq ongebonden

De Clercq and the miller of Deerlijk

THE WORLD TURNS WITH WIND

Like windmill sails, so people turn,
up down,
up down.
The high gets low,
the right gets crooked,
the simple miracle.
Blow, blow,
turn, turn!
The miller, ever equal tempered:
the world turns with wind.

Uit de viertalige gedichtenmap: De Clercq ongebonden

Vater De Clercq singt eine Ode an die Mutter

MÜTTERCHEN ALLEIN

Wer wird unser Kindchen wiegen,
wenn's nicht das Mütterchen tut?
Wer wird sein Deckbetchen schieben
bis es kaum durch ein Löchlein noch sieht?
Kleine, kleine,
Mütterch' allein,
wiege, wiege, hin und her,
kleine, kleine,
Mütterch' allein,
kann ohne Wiege nicht sein!

Uit de viertalige gedichtenmap: De Clercq ongebonden